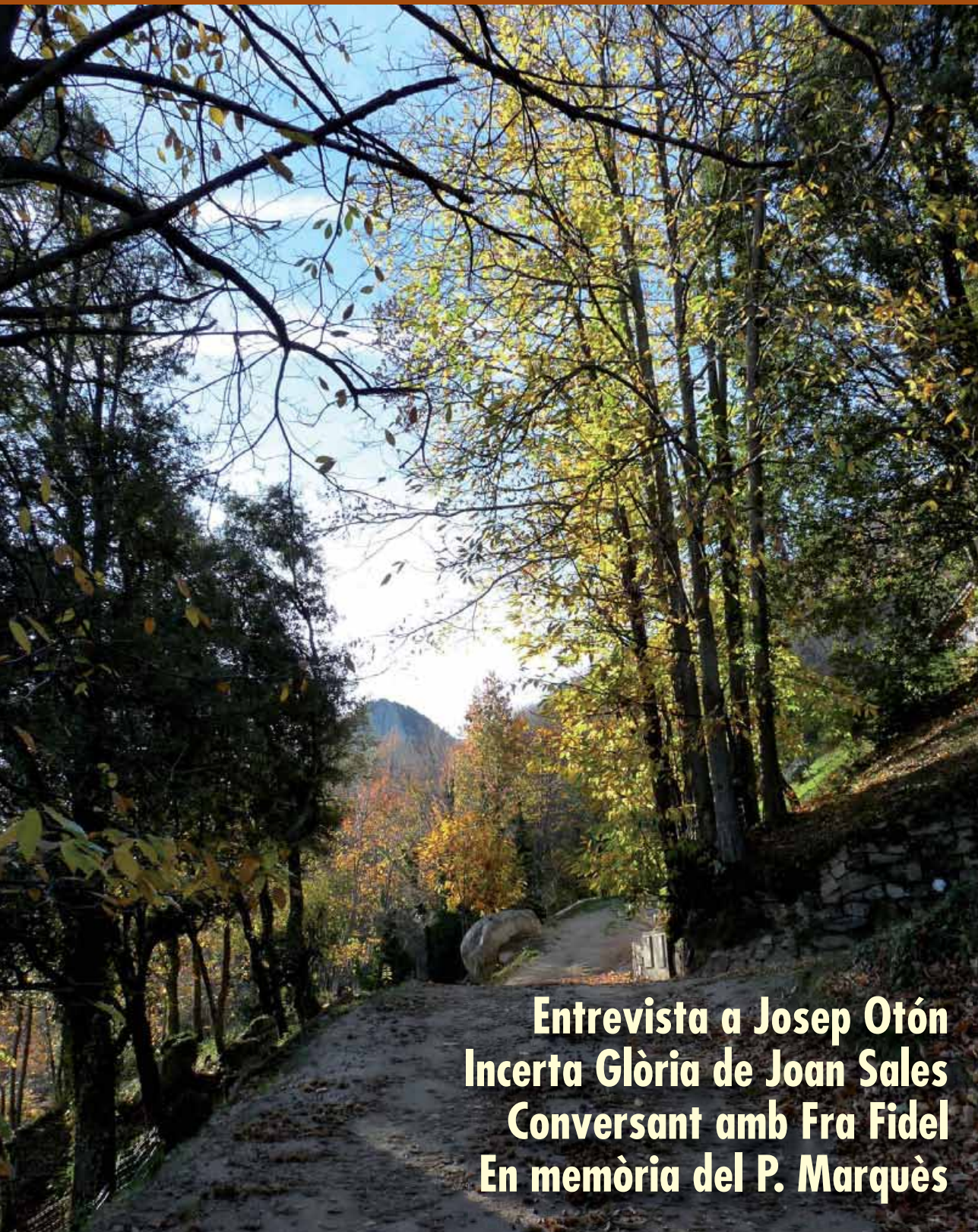

CATALUNYA FRANCISCANA

ANY XLVII - NÚM. 240 - MAIG-AGOST DE 2012

**Entrevista a Josep Otón
Incerta Glòria de Joan Sales
Conversant amb Fra Fidel
En memòria del P. Marquès**

Foto coberta: **El Montseny**

EDITA:
Caputxins de Catalunya i Balears
www.caputxins.cat

DIRECTOR:
Josep Manuel Vallejo

CONSELL DE REDACCIÓ:
Montse Andreu
Daniela Turull
Enric Emo
Jesús Romero

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:
Carme Vallès
Francesc Xavier Borràs
Sant Pere més Baix, 18
08002 Barcelona
Telèfon 933 190 087

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ:
Normal: 20 €
De suport: 30 € per amunt
Número solt: 5 €

Impressió:
Romero indústria gràfica, s.l.
Tel. 934 621 848

Dipòsit legal: B. 8297-59

ÍNDEX

EDITORIAL

50 ANYS
La Redacció 41

ESPai FRANCISCÀ

Testimonis

EL REENCANTAMENT POSTMODERN.
CONFERÈNCIA DE JOSEP OTÓN 42

CERTA MATINAL DE GLÒRIA
Marc Vilarassau i Alsina 46

Articles

«LA MORTIFICACIÓ DEL COS»
Remei Garcia 48

DEIXAR-SE RESSUSCITAR
Josep Manuel Vallejo 50

SANT FRANCESC D'ASSÍS
I L'OBEDIÈNCIA PERFECTA
Eduard Rey i Puiggròs 53

L'HOME ÉS POSSIBLE.
EN MEMÒRIA DEL PARE MARQUÈS
Fra Jacint Duran 56

ENVOLTATS D'UN NÚVOL TAN GRAN DE TESTIMONIS

CONVERSANT AMB FRA FIDEL
Montse Andreu 58

ESPai CENTRAL: RECERCA 53

LES SENTÈNCIES DELS PARES DEL DESERT
COL·LECCIÓ ALFABÈTICA
Josep Torné Cubells

ESPai BÍBLIC-TEOLÒGIC

SENTITS I SENTIT DEL MIDRAIX
EN LA LITERATURA JUEVA
(TERCERA PART: EL TARGUM I EL NT)
Enric Cortès 61

ESPai HISTÒRIC

LA IRRADIACIÓ EUROPEA DELS SERMONS
DE SANT LLORENÇ DE BRÍNDISI
Valentí Serra de Manresa 64

PREGÀRIA CAPUTXINA PER A BEN MORIR
DEL SEGLE XVIII
Rosa Planas 66

ESPai ARTÍSTIC

PASCHA NOSTRVM 69

LLIBRES

ELS FRAMENORS CAPUTXINS I LA PREDICACIÓ
Pep Vila i Medinyà 72

FRANCESC D'ASSÍS 75

CLARA D'ASSÍS I LA MÍSTICA FEMENINA
DELS SEGLES XII-XIII 75

EDITORIAL

50 ANYS

LA REDACCIÓ

50 anys són pocs per a l'assimilació i aplicació d'un concili. El concili de Trento (1547) va necessitar segles per ser aplicat i viscut, i encara molts cristians no han entès que el que ens salva és la gratuïtat de l'Amor de Déu, la gràcia, i no les nostres obres. Per això, no cal estranyar-se si molta de la riquesa del Vaticà II encara no ha estat assumida ni, a vegades, tan sols descoberta.

En el conjunt del poble cristià són pocs els qui han llegit algun dels documents més importants. Per això, la millor manera de celebrar aquest cinquantenari seria fer una lectura atenta i cordial de la *Dei Verbum*, la *Sacrosantum Concilium*, la *Lumen Gentium*, la *Gaudium et Spes...*, tenint en compte que en cinquanta anys han canviat moltes coses i que els signes dels temps d'ara ja no són els de llavors.

És indubtable el bé immens que ha representat per a l'Església la Reforma Conciliar. Sols cal pensar en la valoració de la Paraula de Déu i la Litúrgia de les Hores, l'Eucaristia en llengua vernacle, l'atansament al món modern, l'avenç de l'ecumenisme i el diàleg interreligiós, la

presència de l'Església als barris pobres, l'accés del laics a la Teologia, el gran retorn a les fonts de les congregacions religioses...

És veritat que hi ha hagut errors i aplicacions esbiaixades, com per exemple en determinades celebracions litúrgiques, o en un excés de secularització de l'Església a l'hora d'atansar-se al món, o en posar massa l'accent en el compromís temporal en detriment de l'aliment espiritual...

Però, tal com deia el bisbe Carrera, si no s'haguessin donat els canvis conciliaris, la descristianització hauria estat més gran¹. Si hi ha hagut errors d'acció o d'omissió en l'aplicació del Concili, el que cal és rellegir i dialogar fraternalment sobre el sentit dels textos i rectificar el que calgui. Però no es pot afirmar, com fan alguns, que la causa dels mals actuals siguin els cinquanta anys de vivència del Concili.

La nostra revista es situa en la línia d'aprofundiment de la riquesa conciliar, d'un retorn constant a les grans fonts de la vida cristiana, Escriptura, Patrística, Magisteri, amb molta atenció i sensibilitat per la novetat que va creant l'Esperit a través dels signes del nostre temps.

1. *A les vigílies del 40 aniversari del CEP*, Iliçó inaugural del curs 2007-2008, Barcelona 2007, p. 10.

EL REENCANTAMENT POSTMODERN

CONFERÈNCIA DE JOSEP OTÓN

En Josep Otón va ser convidat pel Consell de Laics dels Caputxins¹ a donar una conferència sobre el tema del seu darrer llibre, *El Reencantament Postmodern*, premi Joan Maragall 2011, on desenvolupa la tesi de la fi del paradigma de la secularització i el laïcisme en la nostra societat, i la nova centralitat de l'espiritualitat i la religió.

En Josep Otón és doctor en Història i fa classes a nois adolescents en un institut de Cornellà. És professor de Noves Religiositats a l'ISCREB². Ha escrit diversos llibres sobre Simone Weil, a qui va dedicar la seva tesi doctoral, *Totalitarisme, arrelament i nació en l'obra de Simone Weil* (2007); *Simone Weil: el silenci de Déu* (Fragmenta 2008); *Història i pedagogia en l'obra de Simone Weil* (Mediterrània 2009); *El camino espiritual de Simone Weil* (San Pablo

2009). També d'espiritualitat, *Vigías del abismo. Experiencia mística y pensamiento contemporáneo* (Sal Terrae 2001), i de narrativa juvenil, *El chamán del pequeño valle* (San Pablo 2007), ambientat en la vida dels indis sioux, una introducció molt pedagògica a l'experiència del sagrat. I sobre la contemporaneïtat

de l'experiència dels personatges bíblics, *Històries i personatges. Un recorregut per la Bíblia* (Claret 2009).

El llibre s'estructura en cinc capítols. En el primer es planteja el procés de desencantament del món conseqüència de la modernitat, i el seu posterior reencantament, propi de la postmodernitat. El segon analitza les noves religiositats: la Nova Era, els fonamentalismes, les sectes, les espiritualitats laiques... En el tercer estudia la separació entre experiència i tradició en la nostra cultura, tot emfasitzant la prioritat de la primera i la negació de la segona. El quart proposa l'enriquiment que representa per al cristianisme el diàleg amb aquestes noves formes d'espiritualitat. En el darrer recorre els orígens de l'església primitiva, tot fent paral·lelismes amb la situació actual³.

1. El Consell de Laics és un grup format per representants de cada convent i servei que té cura d'interrelacionar els grups de la província caputxina, proposant espais de trobada, formació i recés de cara al mutu coneixement dels membres de les diverses fraternitats i a la coordinació de l'acció pastoral.
2. Institut Superior de Ciències Religioses de Barcelona. Imparteix classes de Teologia a laics i laiques en horari de tarda. Ofereix cursos presencials i també per Internet. www.iscreb.org

3. Donat que el llibre encara no ha sortit, hem fet servir la nota de la Fundació Maragall publicada en el portal: www.catalunyareligio.cat/articles/19766

Simone Weil:
el silenci de Déu

JOSEP OTÓN

En la conferència Otón va destacar que la Barcelona actual se sembla molt més a Atenes que a Jerusalem, amb la seva barreja de cultes i filosofies, i la seva nostàlgia de l'Infinit.

N'és un bon referent per als cristians avui, el discurs de Sant Pau a l'Areò-

pag (Act 17,19-33), el qual ressalta els llocs sagrats dels atenesos, així com el seu altar al déu desconegut, valorant la natura magníficent i citant els seus poetes:

"... Atenesos, veig que en tot sou molt religiosos, perquè recorrent la ciutat i contemplant els vostres llocs sagrats, fins i tot he trobat un altar que porta aquesta inscripció: "al déu desconegut". Doncs bé, el que vosaltres adoreu sense conèixer és el que jo us anuncio. El Déu que ha fet el món i tot el que s'hi mou..."

ENTREVISTA A JOSEP OTÓN

MONTSE ANDREU

1. És un fet que la societat actual no està tan secularitzada com s'havia profetitzat. El fet religiós no ha desaparegut sinó que augmenta. Com explicaries aquest retorn del sagrat?

Crec que cal matisar aquesta afirmació. El procés de secularització no s'ha aturat ni de bon tros. Més aviat al contrari. Les institucions religioses van perdent influència en la societat de l'Europa occidental.

Ara bé, aquesta secularització no va acompanyada de la desaparició de l'interès per l'espiritualitat. Es dona el fet paradoxal que mentre les religions tradicionals perden influència, els ciutadans cerquen per altres vies l'Absolut, la dimensió mística de l'existència.

Aquest fenomen ens porta a pensar que la fe no es transmet únicament a través dels mecanismes culturals de cada societat. En aquests moments que es produeix una ruptura entre institució i individu, el sentiment religiós no desapareix. Brolla de manera espontània.

Segurament l'anhel de l'Etern és una característica intrínseca de la condició

humana, com podria ser el llenguatge o les capacitats artístiques. Aquest element connatural es pot canalitzar a través de les estructures culturals de cada civilització. Però, si no troba les estructures adequades, emergeix espontàniament i en genera de noves.

Així doncs, podem pensar que efectivament està avançant la secularització, en el sentit que la societat civil està substituint les entitats religioses en aspectes

que li eren essencials com la cura de la interioritat i el conreu de la mística.

Avui dia podem trobar una àmplia oferta de cursos de tècniques de meditació o estudis sobre mística en centres

cívics, universitats, escoles públiques o equipaments esportius. El sagrat no ha desaparegut; ha emigrat a l'espai profà.

2. Com creus que ens hem de situar els cristians en aquesta nova situació?

Evidentment es tracta d'un gran repte i d'una gran oportunitat. Alguns encara pensen que l'interlocutor del cristianisme és una societat incrèdula. En part, encara perdura la idea mecanicista de l'univers i de la vida. Però cada vegada són més els que no es conformen amb aquesta visió del món i aspiren a transcendir les fronteres de la materialitat.

El cristianisme té molt a aportar a aquests nous cercadors de l'Absolut. És

un moment idoni per donar a conèixer l'espiritualitat dels nostres grans mestres. Entre ells, sant Francesc i santa Clara.

Però el cristianisme també té molt a aprendre. Hem viscut una religió massa intel·lectualitzada, massa raci-

onal. Les noves formes d'espiritualitat són una invitació a integrar el cos i les emocions en la vida interior dels creients.

D'altra banda, el cristianisme afronta un gran perill. Davant la popularitat de les noves formes de religiositat, pot oblidar els valors de les pròpies arrels i renunciar a la pròpia identitat per ser acceptats en aquesta nova societat. El retorn del sagrat pot esdevenir un miratge perillós si no s'aborda amb prudència.

3. Circula el tòpic que els joves no són religiosos. Quina és la teva experiència amb els joves de l'institut on treballes?

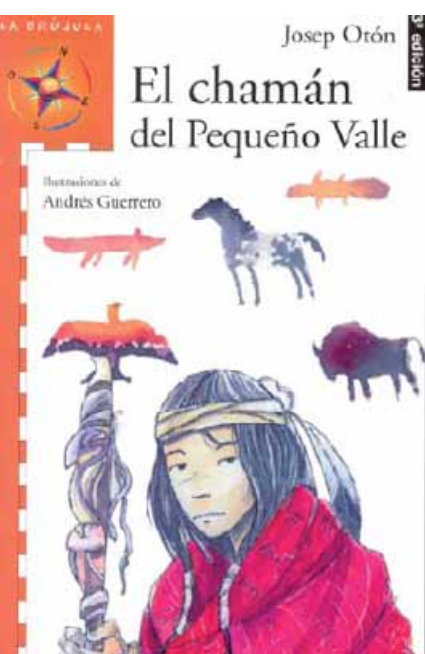
Jo crec que els joves són religiosos encara que no sempre en siguin conscients. Viuen immersos en un univers mediàtic configurat per elements amb reminiscències religioses. Còmics, videojocs, pel·lícules i sèries televisives estan farcits de mites i símbols religiosos. Cal una tasca pedagògica i pastoral per ajudar els joves a desxifrar el significat d'aquest univers semàntic.

D'altra banda, molts joves es comprometen en la defensa dels drets humans, de l'ecologia o de la pau; participen com a voluntaris en projectes solidaris. Molts del seus valors estan en sintonia amb la proposta ètica de l'Evangeli.

A més, alguns, quan arriben a certa edat i ja estan de tornada de tot, experimenten la buidor del materialisme i cerquen els valors de l'espiritualitat. Aleshores les religions d'Orient esdevenen un referent. És una llàstima que busquin lluny el que potser tenen a prop.

4. Ens deies que la gent no volen ser evangelitzats però sí volen sentir parlar de Déu. Com ho expliques això? Com creus que s'ha d'evangelitzar?

En un discurs de l'any 2009, Benet XVI va explicar la seva visita a la Repú-

blica Txeca. En principi, estava previn-
gut respecte d'aquest viatge perquè la
majoria de la població és agnòstica o
atea, i els cristians només hi represen-
ten una minoria. En canvi, va ser rebut
en un clima de gran cordialitat, l'am-
bient de les celebracions era joïós, se
l'escoltava amb atenció i les autoritats
li van donar mostres de cortesia en tot
moment.

Aquest viatge li va fer pensar en
les persones atees i agnòstiques a qui
no els agrada sentir parlar d'una nova
evangelització, perquè no volen veure's
com a objecte de missió, ni renunciar a
la seva llibertat de pensament i de deci-
sió. Tot i això, la qüestió sobre Déu con-
tinua viva en ells, malgrat que no puguin
creure que Déu s'ocupa de cada ésser
humà.

Per això el Papa considera que cal
mantenir viva aquesta recerca, procura-
nt que l'ésser humà no descarti la
qüestió sobre Déu com un interrogant
essencial de l'existència i que accepti
la nostàlgia que s'hi amaga.

5. Com valoren l'expe- riència de l'Atri dels Gentils?

En el seu dis-
curs, Benet XVI va fer
esment a les paraules
de Jesús pronunciades
en el Temple de Jeru-
salem: «El meu temple
serà anomenat casa
d'oració per a totes les
nacions» (Mc 11,17).
Jesús havia expulsat
els mercaders de l'atri
dels gentils perquè
l'espai quedés lliure
per tal que els no jueus
-els gentils- poguessin
pregar, encara que no

participessin plenament en la religió
que havia construït el Temple.

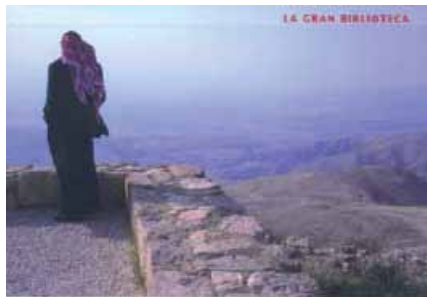
Aquest atri era un lloc de pregària
destinat a tots els pobles, és a dir, a per-
sones procedents d'altres religions que
desitjaven expressar el seu respecte
envers el Pur i el Gran. Així, diu el Sant
Pare, l'Església hauria d'obrir una mena
d'atri dels gentils on les persones que
cerquen l'espiritualitat puguin entrar
d'alguna manera en contacte amb Déu
sense participar plenament en la vida
interna de l'Església.

Considera que al diàleg amb les
religions cal afegir el diàleg amb
aquells per a qui la religió és quelcom
estrany, i Déu, un desconegut, però no
obstant això no volen estar sense Ell,
sinó que s'hi volen acostar encara que
no el coneixen.

La trobada de Barcelona va ser
organitzada en aquesta línia i en sin-
tonia amb el discurs de l'apòstol Pau
a l'areòpag d'Atenes, també citat pel
Papa. L'èxit a llarg termini d'aquesta
predicació rau en el fet que Pau parteix
de l'experiència espiritual dels atene-

sos. Déu ja era present
en la seva vida, tot i
que ells no en fossin
plenament conscients.
Pau creu que els seus
oients poden acostar-se
a Déu, encara que sigui
a les palpentes, i tro-
bar-lo.

Potser l'acció de
l'Esperit Sant consis-
teixi a fer conscient la
presència de Déu allà
on roman implícita per
tal que l'ésser humà se
n'adoni del que creu.
Penso que aquesta és
la clau de la pastoral
del segle XXI.

Josep Otón

CERTA MATINAL DE GLÒRIA

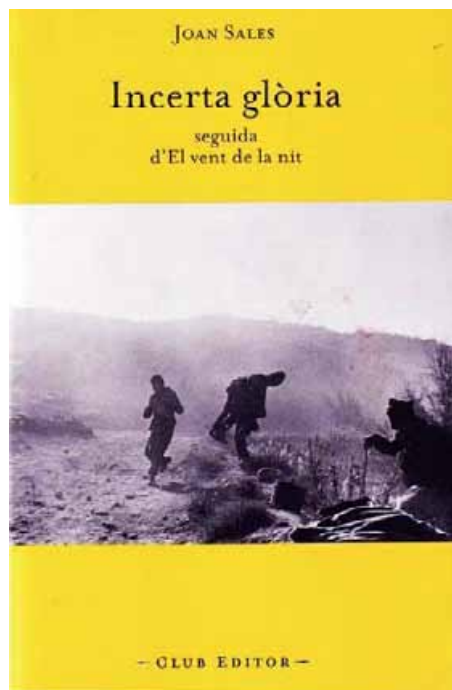
MARC VILARASSAU I ALSINA

geogràfiques, polítiques i espirituals d'un front que encara ara, i potser més que mai, segueix situant en el mapa l'esquerda que ens separa.

A *Incerta glòria* és la vida qui mana sobre la literatura, l'estil està al servei de la veritat i la ficció obeeix als dictats d'una memòria que vol ser fidel a aquell principi que diu: «no idealitzaràs allò que has viscut ni parlaràs d'allò que no has tastat.» La prosa de Joan Sales obeeix la mateixa llei que regeix l'ofici de tots els grans autors: res de prestat si no és per retre homenatge, res que no s'hagi sofert o gaudit abans. Sales li ho va prescriure al seu amic Màrius Torres com un manament: «Com més et desfais de la temptació dels versos lleugers i impersonals que no comprometen, més apassionadament et llegirem.» I va ser ell el primer en guardar-lo, el manament.

La novel·la *Incerta glòria* de Joan Sales reflecteix la realitat de «la guerra del Desastre Nacional», com l'anomenava el seu autor, vista des del bàndol dels vençuts, que és sempre el bàndol que més risc té de caure en una de les dues mistificacions típiques de tota guerra: la de passar-la sota silenci o la de convertir-la en un mite. Sales descriu la guerra, a la rereguarda del front republicà, sense caure en cap dels dos excessos. Dibuixa personatges reals en un context ben real que va del més noble sacrifici per un ideal a la misèria moral. Hi ha escriptors que els ha tocat assumir el paper de taquígrafs i han hagut d'aixecar l'acta d'un poble i d'una època. En Sales va complir l'encàrrec de forma magistral. Sales és un dels que ha registrat amb més precisió les coordenades

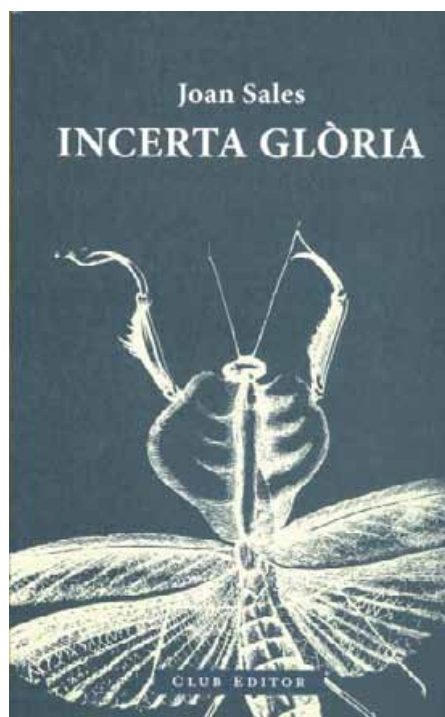
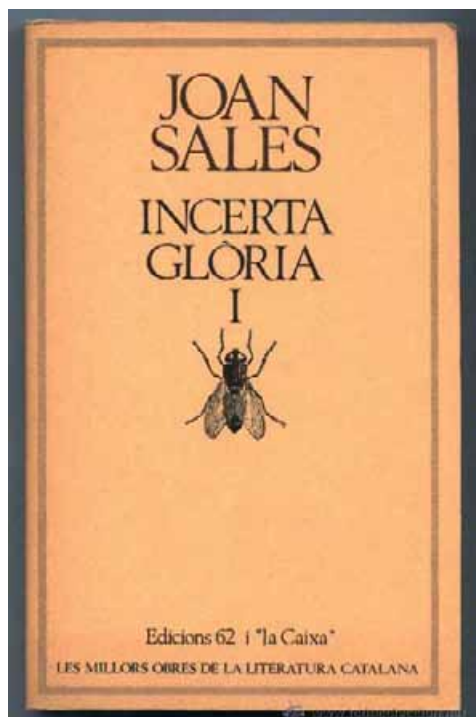

La prova és que l'autor va necessitar vint anys per escriure *Incerta glòria*. Vint anys de destil·lació dóna un licor amb molt poca escòria que s'ha de beure a poc a poc i paladejant.

Explicar el cristianisme és explicar el binomi de «la creu o l'absurd» que travessa el llibre, no com un dilema fatal, sinó com una evidència lluminosa que esclata de cop i ja no t'abandona mai. La Trini explica la seva conversió, precisament, com el relat de la comprensió d'aquest fosc dilema que de cop s'omple de claror: «Un dia el Lluís em va dur a Sant Joan de Déu i vaig conèixer el famós germà Ramon... Estava donant el menjar a uns idiotes, que grunyien i bavejaven... ell els donava el menjar i els eixugava les baves com la cosa més natural del món... Mentre donava cullerades de sopa a un d'ells, aquest es va orinar als pantalons... Durant dies i dies el vaig tenir clavat a la memòria... Unes setmanes després m'estava asseguda a

la meva butaca com de costum... i sentia com una veu molt llunyana que em deia: "l'obsccè i el macabre, la Creu o l'Absurd"... Alguna cosa a què arrapar-se!... fou aleshores que vaig comprendre el vers antic: *O crux, ave, spes unica.*» Quina proximitat amb la raó de la pròpia conversió que el mateix Sales refereix en una de les cartes que adreça a la seva amiga Mercè Figueres: «Si us digués que és ara, amb tantes esglésies cremades i tants sacerdots immolats, que sento com mai en tants anys l'impuls de tornar a aquesta religió que ha inspirat tantes persecucions al llarg dels segles?»

Aquestes són algunes de les coses que vaig estar compartint una certa matinal de glòria al convent d'Arenys, amb una trentena de frares que van tenir la delicadesa d'acollir-me. Ho vam acabar d'amanir amb la celebració dels 25 anys d'ordenació presbiteral de fra Valentí Serra i un bon àpat fraternal. No es pot demanar res més. Pax et bonum, germans.

«LA MORTIFICACIÓ DEL COS»

REMEI GARCIA

Tot i que Francesc era molt auster amb si mateix i tractava amb duresa el seu propi cos (cf. 2Cel 14,21) fins al punt d'anomenar-lo germà ase... "Apa germà ase, que això et correspon, aguanta els assots! (2Cel 82,116), hem d'afirmar que en els seus escrits no hi ha menyspreu o visió pessimista del cos i, encara menys, de la corporeïtat. El cos humà és un mitjà de la presència del Senyor en nosaltres. Si el Verb s'ha fet carn, no és simplement

per assumir la nostra debilitat i fragilitat humana, sinó també per dignificar el nostre propi cos.

El cos expressa que la persona humana és realment un organisme viu, és a dir, que realitza la seva pròpia existència a partir de l'organisme, cobrint-lo de significat humà. Per tant, el cos és el camp expressiu de l'home on realitza la pròpia existència; però també desenvolupa una triple funció respecte als altres: com a presència en el món, lloc de comunió amb l'altre i mitjà de coneixement.

Admonició 10

N'hi ha molts que, quan pequen o reben una injúria, sovint en donen la culpa a l'enemic o bé al proïsme. Però no és així, ja que cadascú té en poder l'enemic, és a dir, el cos pel qual peca. D'aquí que benaurat el servent (Mt 24, 46) que, sotmès l'enemic, el reté sempre lliurat al propi poder, i se'n guarda sàviament, perquè, mentre ho farà així, cap altre enemic visible o invisible no podrà fer-li mal.

Per a Francesc, contràriament a la concepció dels càtars, el cos és un mitjà indispensable de l'existència en el món, tot acceptant la seva grandesa i els seus límits. En la present Admonició el terme corpus (amb els seus vicis i pecats) comprèn un sentit negatiu: és vist com quelcom que frena el camí espiritual i com un adversari que s'ha de vèncer per a poder viure la unió amb Nostre Senyor Jesucrist i assolir la vida eterna. Tot seguint l'argument de l'Admonició, es veu que n'hi ha molts que quan pequen o reben una injú-

de tu sotmetre l'enemic subjectar-lo sota el propi domini. Aquí rau la saviesa; aquesta saviesa, sant Jaume l'expressa de la següent manera: "Germans meus, no us poseu tots a fer de mestres. Tingueu per cert que nosaltres, els mestres, serem judicats amb més rigor, ja que tots ensopeguem sovint(...) ¿Qui de vosaltres es té per savi i entès? Que demostris amb un bon comportament que la saviesa omple de dolcesa les seves obres! Però, si teniu el cor ple de gelosies amargues i de rivalitats, deixeu de gloriar-vos i de mentir, ja que així perjudiqueu la veritat. Aquesta saviesa no ve de dalt ve de la terra, de les passions, dels dimonis. Perquè on hi ha gelosies i rivalitats hi ha desordre i tota mena de males accions. En canvi, la saviesa que ve de dalt, primer de tot és pura; després, pacífica, amable, dòcil, plena de misericòrdia i de bons fruits, sense parcialitats ni hipocresia". (Jm 3,1-4.13-18).

ria, de seguida donen les culpes al suposat enemic o bé al proïsme (v.1). Però Francesc ens diu que cadascú té en poder l'enemic, o sia, el cos pel qual peca (v.2)

El veritable enemic es troba dins l'home, no és tant el cos físic per mitjà del qual hom comet els pecats, sinó l'egoisme, l'amor propi i la voluntat corrupta de l'home carnal.

Resulta fàcil donar les culpes als altres o a les circumstàncies i desprendre'ns de les pròpies responsabilitats envers un mateix. Ben sovint, projectem en els altres els nostres propis mals, defugint d'aquesta manera la confrontació amb nosaltres mateixos.

Per això el primer enemic que cal vèncer ets tu mateix, no cal que busquis cap pretext, ja que gairebé sempre dependrà

litats ni hipocresia". (Jm 3,1-4.13-18). Benaurat el servent que, mentre ho farà així, gaudirà de la veritable saviesa.

Déu ens dóna la seva gràcia infinita, per a poder edificar la nostra vida segons la seva voluntat. Cal adonar-nos del que Déu ens dóna i cooperar amb la seva gràcia. Si volem ser deixebles de Crist, hem de pensar, voler i comportar-nos com Ell. Alliberar-nos de nosaltres mateixos i examinar-nos críticament davant Déu.

Siguem conscients que la gràcia de Crist que ens és regalada, no tindrà èxit si nosaltres no vivim com correspon a aquesta gràcia.

DEIXAR-SE RESSUSCITAR

FRA JOSEP MANUEL VALLEJO

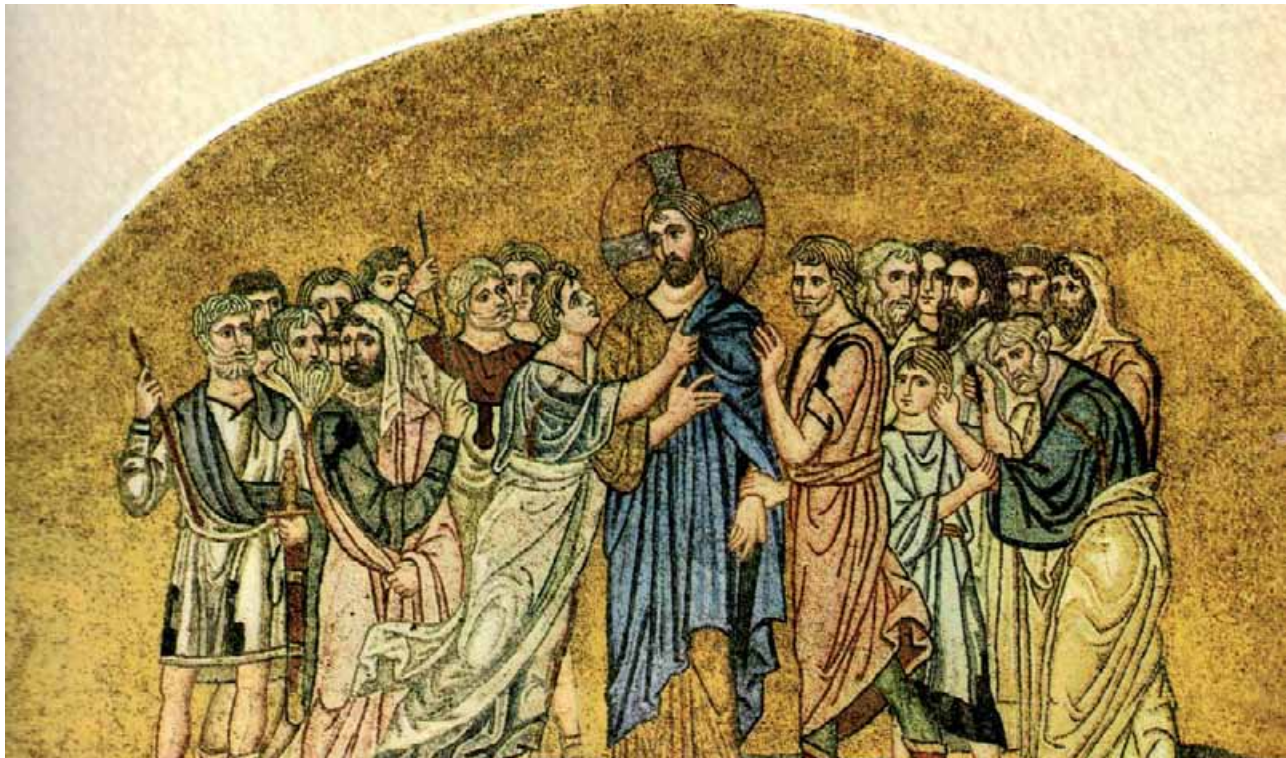
El gran ateu que era Nietzsche deia: “Quan els cristians facin cara de ressuscitats, jo creuré”. I és veritat, el rostre dels cristians a voltes és massa seriós, trist i decebut... Hi ha un dèficit d'experiència teològica, experiència de l'Esperit Sant que fa que estem massa condicionats, a vegades atuits, per les circumstàncies externes o per la impossibilitat d'estar a l'alçada amb les nostres actituds.

El cristianisme és una experiència de joia, d'alliberament, d'eixamplament del cor, gràcies a la trobada amb l'Estimat. Quan hom està enamorat, fascinat, encantat per una persona, hom destil·la mirra (Ct 5,1) i vessa entusiasme i agraïment per haver-la conegut, *com el nuvi que està content de tenir la núvia* (Is 61,5)... I això, es nota a la cara. Transfigurar el nostre rostre gràcies a l'experiència de l'Estimat i del seu Esperit, és el *quid* de la vida cristiana. *He vingut perquè tingueu vida i vida a desdir... Us he dit tot això perquè la meua joia sigui també la vostra, i la vostra joia sigui completa* (Jn 15,11). Déu envià el seu Fill..., per alliberar els qui vivien sota la Llei i rebéssim ja la condició de fills (Ga 4,4-6). Déu s'ha encarnat en Jesús no sols per mostrar-nos una forma de vida excel·lent, sinó per divinitzar-nos, per convidar-nos a participar de la seva vida, de la seva relació íntima amb el Pare, per convidar-nos al Banquet de la Trinitat.

La persona que fa aquesta experiència es torna fecunda, creativa, lluminosa..., i dóna fruit en l'Esperit: *amor, goig, pau, paciència, benvolença, bon dat, fidelitat, dolcesa i domini d'un mateix* (Ga 5,22). Es pot adquirir això

amb el propi esforç? El cristianisme no és una moral, un programa de bons comportaments sinó, sobretot, la relació personal i comunitària amb Jesús Ressuscitat, Vivent i actual. Perquè la Resurrecció no és un esdeveniment del passat. A l'evangeli tots els verbs que parlen de la resurrecció estan en pretèrit perfect, que significa una acció passada que continua en el present, és a dir: va ressuscitar i continua ressuscitat ara i aquí, com “el qui ve”, “el qui està venint constantment a la nostra vida” (Ap 1,8; 3,20).

I com es pot fer l'experiència d'entrar en relació personal amb el Ressuscitat? Molt senzill: llegint l'evangeli, sobretot el de Joan, amb actitud d'oració i posant-se en la pell dels personatges que dialoguen amb Jesús (la samaritana, Nicodem, Pere, el cec de naixement, el paralític de Betzata...). L'evangeli s'ha confegit a partir de l'experiència del Senyor Ressuscitat que fa la comunitat cristiana, i està redactat de manera que el lector pugui fer la mateixa experiència que van fer els primers cristians amb el Senyor vivent en la comunitat. El lector està convidat a entrar en l'evangeli com a deixeble estimat i relacionar-se personalment amb el Senyor vivent i actual, però amb la concretesa dels gestos i paraules de Jesús encarnades, que estem cridats a actualitzar en el nostre present, no mimèticament, sinó per obra del seu Esperit que fa comprendre la Paraula i la fa fruitar. La

relació personal amb el Senyor és el que ens transforma. Tal com deia sant Francesc: "L'Evangelí és Jesús", llegint-lo en l'Esperit ens trobem amb Ell.

A impulsos de l'Esperit

El cristià és aquell que es mou a impulsos de l'Esperit. Tal com diu sant Pau en el capítol 8 de la seva carta als Romans: els qui viuen a impulsos de la carn, és a dir, de l'egoisme, la prepotència, l'orgull..., experimenten la torbació, el neguit i la tristesa; els qui viuen a impulsos de l'Esperit, és a dir, del desig de perdonar, la humilitat, l'amor compassiu..., experimenten la pau, el goig, la dolcesca (Rm 8,6).

Això vol dir que cal saber **reconèixer** dins del cor els impulsos autèntics de l'Esperit. I això implica que hem de ser persones sensibles a les vibracions del nostre cor, atentes als moviments del

nostre interior. La nostra cultura del crit i del soroll, de les constants impressions externes no ens hi ajuda gens. Per això ens cal anar contracorrent i conrear espais de silenci, d'escolta i d'experiència interior. El cap 12 de Romans ens dóna uns consells molt pràctics per afinar la nostra sensibilitat: viure donant-nos nosaltres mateixos, no emmotllant-nos al món present i deixar-nos transformar i renovar el nostre interior. Llavors podrem **reconèixer** (*dokimatzo*) allò bo i agradable a Déu i que ens duu a la plenitud (Rm 12,2).

L'Esperit del Senyor es manifesta com un sentiment profund que brolla des del fons de l'ésser, que ens omple de suavitat i de pau joiosa. A vegades es manifesta com a desig de perdonar, o com una infinita tendresa, com un sentiment de compassió i comprensió pels altres..., com a desig de pregar, com una nostàlgia immensa. A vegades, per contrast, quan es fa present, em fa sentir la imperfecció de la meua vida, la meua pobresa o compunció pel meu pecat... Sempre em fa veure més net, més clar, m'ajuda a comprendre'm, a conèixer-me. En definitiva, l'Esperit Sant se'm manifesta com a desig d'estimar a la manera de Jesús. L'estil de l'Esperit no és espectacular ni triomfalista, prefeix la suavitat, la discreció i el silenci. No té a veure amb grans experiències extàtiques, sinó amb la dolcesa, la serenor, l'ordre, la fidelitat enmig de les coses quotidianes de cada dia. L'Esperit ens fa viure desperts, a l'aguait dels seus signes i mocions que ens envia a través de la realitat.

Ah! I el més important: l'Esperit i Jesús van junts. És Jesús resuscitat qui ens el dóna a mans plenes (Jn 20, 22). I el rebem com es rep l'ànima d'un amic, a través del seu rostre, en diàleg amistós, en companyia íntima, com aquells deixebles de Joan que passaren tota la tarda amb Jesús (Jn 1,35). El cristianisme és una experiència de relació amb l'Estimat i amb els que Ell estima. A través de la relació de Jesús amb nosaltres i de nosaltres amb Ell, ens endinsem, poc a poc, en la seva relació amb el Pare, en la vida de la Trinitat (Jn 17,21).

SANT FRANCESC D'ASSÍS I L'OBEDIÈNCIA PERFECTA

FRA EDUARD REY I PUIGGRÓS

Sant Francesc és una d'aquelles figures en qui cadascú sol projectar-hi els seus propis ideals. Tot i ser un dels personatges més ben documentats de l'Edat Mitjana, el seu grau de popularitat no es correspon amb el coneixement que la gent realment té d'ell. Avui que disposem des de fa temps de bones edicions crítiques dels seus escrits, traduïts també al català, podem redescobrir en ell algú sorprenent. El sant Francesc dels escrits (i de les biografies antigues) està molt lluny dels tòpics sobre una mena de *hippy avant la lettre* ensucradet i beneït que a vegades ens hem pogut formar. També està lluny del revolucionari transgressor que dona l'esquena al món feudal i obre el camí de la modernitat que alguns defensen. El sant d'Assís es mostra en els seus escrits com un home amb una intuïció teològica acurada i entusiastament catòlica, i amb una capacitat de discerniment dels camins de Déu en l'ànima humana veritablement excepcional.

Un exemple d'aquesta finor de sant Francesc està en la seva *Admonició tercera*, titu-

lada *L'obediència perfecta*. L'aniré comentant, no perquè tingui cap pretensió d'enriquir el text, sinó perquè no es perdin els detalls d'un escrit dens i molt treballat. Com moltes de les *admonicions* i altres textos d'ell, comença citant un parell de textos evangèlics: *El Senyor diu en l'Evangeli: Qui no renunciava a tot el que posseeix no pot ésser deixeble meu (Lc 14,33); i: Qui volgués salvar*

la seva ànima la perdrà (Mt 16,25). El text de l'Evangeli té en la vida de sant Francesc una importància cabdal. En el seu Testament, per exemple, utilitza l'expressió *el Senyor em revelà* per referir-se a allò que ha trobat en l'Evangeli. Ell viu realment la relació amb el llibre com una revelació, una manifestació de Crist i de la seva voluntat. El primer d'aquests textos ens situa, a més, en un dels temes centrals de sant Francesc: la renúncia a tota possessió. S'emmarca així, en el fons, la virtut de l'obediència com una variant de l'*altíssima* virtut de la pobresa.

Prenent per referència aquests textos, sant Francesc conti-

nua: *L'home que abandona tot el que posseeix i perd el seu cos és aquell que es lliura tot sencer a l'obediència a mans del seu prelat.* Per si sola, aquesta frase ens podria fer venir a la ment aquells textos en què es compara el religiós amb un cadàver, que no té voluntat pròpia i es deixa portar pel que li manen. Però sant Francesc, a la llum de la seva pròpia experiència, té una visió del tema molt més matisada, que anirà exposant a continuació.

Segueix l'admonició: *I és obediència veritable tot el que fa i diu, sabent ell que no és contra la voluntat del prelat, en tant que és bo el que fa.* L'admonició comença a prendre un rumb inesperat. El primer grau d'obediència, que ell qualifica de *veritable*, sembla mantenir intacta tota l'autonomia de la persona, amb la sola condició que faci el bé i no vagi contra el que el prelat vol. De fet, sembla que aquesta era la manera d'exercir l'autoritat del propi Francesc, que en una carta a fra Lleó diu: *Així t'aconello:*

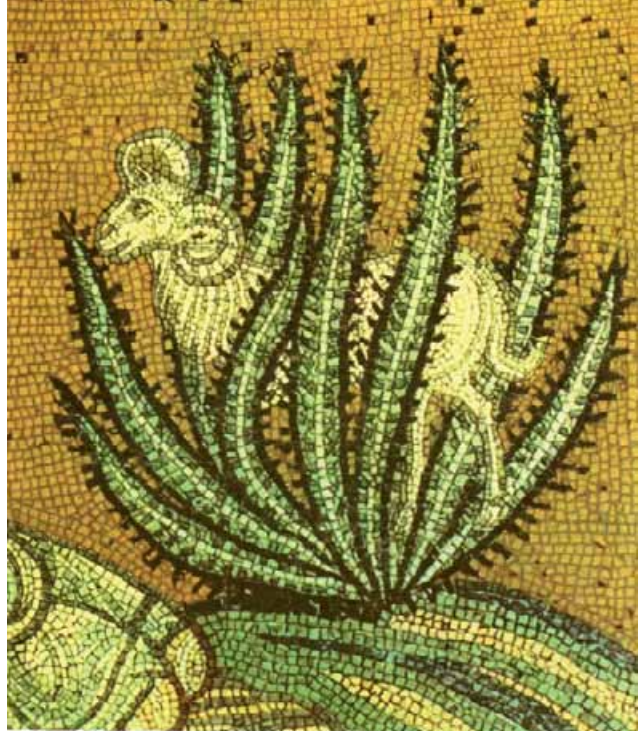
*qual se vol
manera que et
sembla millor
d'agradar el
Senyor Déu, i
de seguir-ne
les petjades i
la pobresa,
poseu-la en
pràctica amb la
benedicció del
Senyor Déu i la
meva obediència.*

Ara bé, la vida no acostuma a ser tan senzilla. Es pot donar el cas de conflicte entre la

voluntat del qui té l'autoritat i del qui ha d'obeir. L'admonició segueix: *I, si el súbdit veu mai que per a la seva ànima hi ha coses millors i més útils que no pas les que li mana el prelat, que les sacrifiqui a Déu voluntàriament i procuri posar en obra les que vénen del prelat.* En el fons, no hem d'oblidar que del que es tracta tota l'estona és de renunciar a allò que poseïm i que això sempre s'aconseguirà més amb el sacrifici voluntari dels propis desigs o idees per obediència que no pas amb la seva realització que, en el fons, ens deixa presoners de nosaltres mateixos. I amb això hem pujat un grau, i diu sant Francesc que *aquesta és obediència caritativa, perquè satisfà Déu i el proïsme.*

Però encara es pot donar un últim cas, que és *si el prelat, en canvi, manava res a un súbdit contra la seva ànima.* Què significa aquest *contra la seva ànima*, i com es pot distingir del que són purament desigs o projectes personals, sant Francesc no ens ho especifica. El context, però, sembla situar-nos en el moment en

què el qui té autoritat mana quelcom que l'altre, en consciència (amb el sentit més ple i cristià de l'expressió, tal com l'entén, per exemple, la *Gaudium et spes*), no pot complir sense posar en perill la pròpia salvació. Doncs bé, en aquest cas, en certa manera extrem, però no impossible, sant Francesc aconsella al súbdit que *tot i que no l'obeeixi, tanmateix que ell no se'n desentengui; i, si en sofria persecució de part d'alguns, que els estimi més per Déu.*

La posició en què sant Francesc situa aquí el *súbdit* és sorprenentment matisada. En aquest cas, compta com a obediència la desobediència, però amb una condició: que el súbdit no es desentengui d'aquest prelat tan poc exemplar, arriscant-se si cal a sofrir persecució per aquest motiu. Sant Francesc pot deixar de banda l'ordre rebuda, però no la persona, a la qual segueix reconeixent el lloc que ocupa i, sobretot, la condició de germà. I continua dient: *Car el qui prefeireix de patir persecució a voler-se separar dels seus germans, persevera de debò en l'obediència perfecta, ja que*

dóna la seva vida pels seus germans. I així ens trobem, de cop, que aquest frare desobedient a l'ordre concreta però perseverantment fidel al seu germà, *prelat* i pecador, ha esdevingut imatge del mateix Senyor Jesús.

Una nota a peu de pàgina de l'edició catalana dels Clàssics del Cristianisme 1 destaca la *mentalitat feudal* que respira aquesta admonició. I això també fa pensar. Ens preguntem actualment per les arrels d'Europa, i sant Francesc se'ns presenta en aquest període en què l'Edat Mitjana sembla anar donant pas a alguna cosa diferent. Descobrim en l'*admonició tercera* tot el gust d'aquell món medieval que volia entendre's com un cos orgànic unit per llaços de fidelitat recíproca. Però no se'ns escapa l'exquisit respecte per l'autonomia d'un subjecte que ha de discernir personalment entre els seus projectes personals i el que realment va *contra la seva ànima*. Què és aquest text? Un fruit madur de la mentalitat feudal o les primícies d'una modernitat incipient?

Això passa amb sant Francesc: no saps mai si és l'última imatge del romànic o la primera del gòtic, si és l'últim extasiat per la majestat del Pantocràtor o el primer enamorat de la humilitat del Crucificat. Potser és que hem d'abandonar els nostres esquemes, i deixar que ell ens acompanyi a descobrir l'arrel cristiana comuna d'aquestes coses que nosaltres oposem, quan proposa que la decisió més personal i lliure de totes és aquesta fidelitat a la comunió, fruit d'una renúncia conscient a la possessió d'un mateix. I és des d'aquí que cal entendre el darrer paràgraf, més aviat dur, d'aquesta *admonició*, quan diu que *de fet hi ha molts religiosos que, amb l'intent de veure un millor procedir que el que manen llurs prelats, miren enrere i tornen al vòmit de la pròpia voluntat; aquests són homicides i per llurs mals exemples fan perdre moltes ànimes.*

L'HOME ÉS POSSIBLE

EN MEMÒRIA DEL PARE MARQUÈS

FRA JACINT DURAN

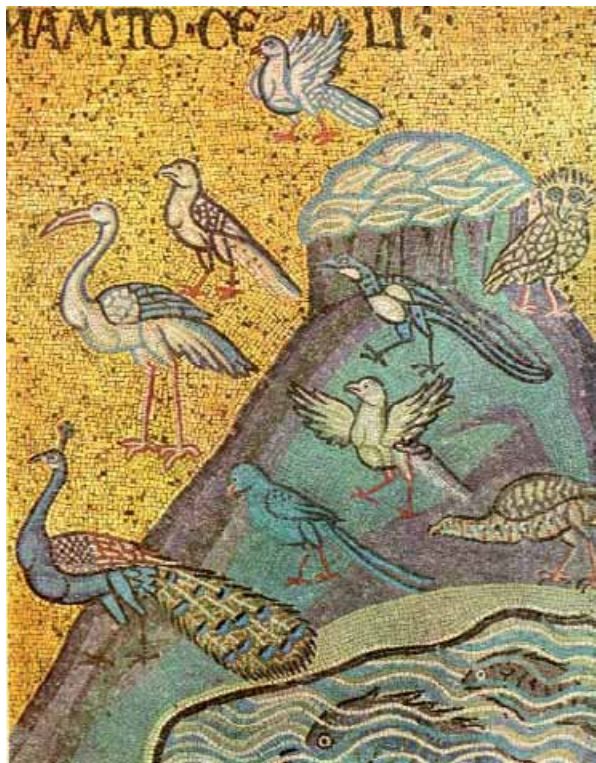
El dia tres de juny va morir el pare Andreu Marquès, monjo del Monestir de Montserrat. La seva vida ha estat molt discreta i també la repercussió de la seva mort. Haver estat una persona discreta no vol dir que no hagi estat profund, i que no hagi marcat profundament a molta gent. Ell era professor de filosofia a dins del monestir i en moltes altres institucions de fora, com la Facultat de Teologia de Catalunya. Ha estat professor dels frares que han anat a estudiar a la Facultat i, entre ells, jo mateix. No solament em va fer de professor, sinó que em va acompanyar espiritualment durant molts anys. Una persona d'una qualitat humana i espiritual especial.

Un dels seus deixebles ha escrit a *La Vanguardia*: “Era un home bo, i d'una intel·ligència poderosa”. I, més endavant, escriu una frase que voldria subratllar. Diu, referint-se al P. Marquès: **“Hi ha vides que valen la pena de ser viscudes, i jo en sóc testimoni”**. “Jo, això de ser monjo no sé què és, però si és ser com el P. Marquès, doncs potser sí que val la pena de provar-ho”.

“Hi ha vides que valen la pena de ser viscudes, i en sóc testimoni”. Aquesta frase a mi em va suscitar el record de les classes. Al P. Andreu Marquès, que havia begut molt de la filosofia europea, un dels pensadors que més li agradava era Paul Ricoeur, francès. Una vegada li van preguntar a Paul Ricoeur que definís què és ser cristià amb una sola frase, i ell va respondre d'una manera que va fer barrinar molt al P. Andreu Marquès i a mi m'ha anat acompanyant molt temps de la meua vida. Paul Ricoeur va definir el cristianisme en una sola frase dient: **L'home és possible**. No fa referència a Jesucrist, no fa referència a Déu però, segons ell, defineix el cristianisme. L'home és possible. Allò de més profund que hi ha en el cor de la persona humana no està abocat al fracàs.

Aquesta frase contrasta amb altres pensadors, també francesos, que ho deien a l'inrevés: “La persona humana, l'home, és una passió inútil” (Sartre). O, com el mateix Freud, que dirà que la persona té un desig immens de felicitat abocat al fracàs. En canvi, Paul Ricoeur definia el cristianisme així: *L'home és possible*.

El que diu aquest deixeble del P. Andreu és el mateix: “Hi ha vides que

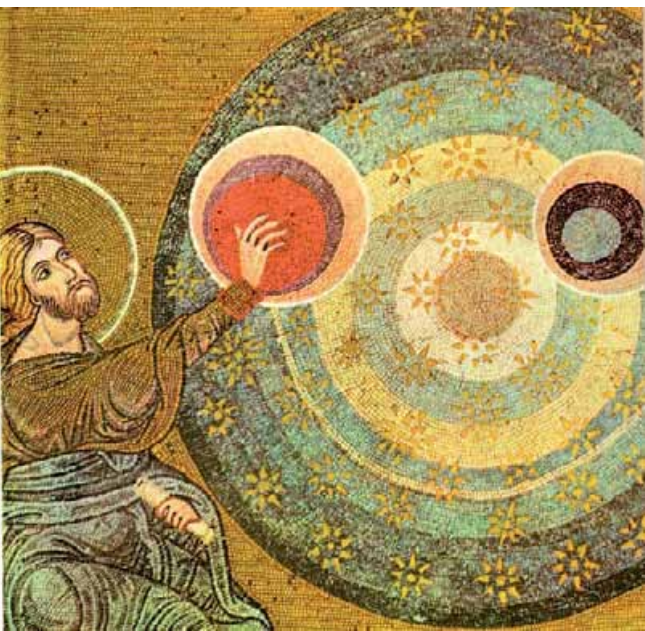
valen la pena de ser viscudes”. Podríem dir que el P. Andreu Marquès, amb la seva vida, va demostrar això que deia en les seves classes: que l'home és possible, que hi ha vides que val la pena de ser viscudes, que l'home, la persona humana, té uns desitjos infinits que són possibles de realitzar i, encara més, de desbordar. I la pregunta que hom es fa és: Quin home és possible? Quins desitjos són els que realment es compleixen en la persona humana?

M'han referit que quan el P. Marquès va morir a la infermeria del monestir, rodejat dels seus germans monjos, també hi havia el pare abat, i gairebé en el moment del seu traspàs, el pare abat li deia una frase de sant Agustí: *“Ens has creat per a tu, Senyor, i el nostre cor no s'aquieta, fins que reposa en tu”*. Aquestes són les últimes paraules que segurament devia sentir el P. Marquès en aquest món, i era una confirmació dels seus desitjos d'aprofundir en aquest gran personatge que és sant Agustí, que veu que la persona humana només és i s'en-

tén en Déu, a partir de Déu. La persona humana sols és en la mesura que és capaç de saber adorar, de saber obrir els ulls i admirar-se, no simplement del que és, sinó de la font de llum d'on prové, de Déu mateix.

Hi ha un text de sant Francesc d'Assís que ens mostra aquesta actitud, jo diria de profunda adoració, d'admiració, que és el més peculiar de la persona humana, que és capaç gratuïtament de quedar-se embadalida davant la magnificència d'un Déu humil i senzill. Quan parla sant Francesc, nuclearment sempre es refereix a Jesucrist i, sobretot, a l'Eucaristia. Aquest text el va adreçar al final de la seva vida a tots els seus germans: *“I que s'espaoordeixi tothom, s'estremeixi tot el món, i exulti el cel, quan, damunt l'altar, a les mans del sacerdot, hi ha Crist, el Fill de Déu, el Fill de Déu vivent. Oh altesa admirable, oh dignació esbalaïdora! Oh humilitat sublim! Oh sublimitat humil, com és que el Senyor de l'univers, Déu i Fill de Déu, s'humilii talment que s'amagui per la nostra salut sota la forma diminuta de pa! Mireu germans la humilitat de Déu i vesseu davant d'ell els vostres cors; humilieu-vos, també, vosaltres, a fi que sigueu exalçats per ell. No retingueu, doncs, res de vostre, a fi que us rebi a tots vosaltres el qui es confia a tots vosaltres”*. És la sublimitat d'un Déu que tot ho aguanta, que a tot dóna sentit i, malgrat tot, es fa tan accessible en Jesucrist i, sobretot, en el sagrament de l'Eucaristia. Com una immensa font Jesucrist se'ns dóna, se'ns fa accessible.

Tant de bo sabéssim tenir l'actitud humil d'aquell que sap admirar-se, d'aquell que sap adorar, d'aquell que sap acollir aquesta vida que Déu dóna, i a la que només ell dóna el sentit i fa possible, perquè l'home sigui possible.

Envoltats d'un núvol tan gran de testimonis

CONVERSANT AMB FRA FIDEL

MONTSE ANDREU

Fra Fidel és una d'aquelles persones que no fan soroll... Un frare que traspua pau i bé. Actualment forma part de la comunitat de Sarrià on té cura de les plantes, els arbres, les flors, les males herbes... en definitiva, de tot el que viu a l'hort.

Ens trobem un matí de finals de maig a l'hort-jardí del convent, és un dia clar i la temperatura molt agradable. Busquem un lloc on seure i conversar...

Digui'm quin és el seu nom sencer? On va néixer?

Em dic Francesc Gálvez Pérez vaig néixer el 22 de novembre del 1922 a Montefrío (Granada). Sóc el segon de set germans, cinc barons i dues dones. Se n'han mort quatre.

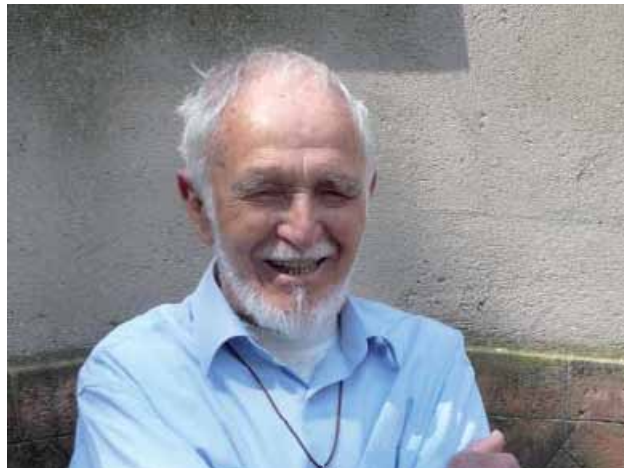
Per què es va fer frare caputxí?

Amb 28 anys vaig venir a treballar de pagès a Catalunya (en aquella època tothom hi venia, semblava que era un altre món) concretament vaig anar a Solsona. Allà vaig estar 8 anys, en aquest temps vaig anar madurant. Quan vaig fer 36 anys vaig pensar que o m'havia de casar o m'havia de quedar "solterón". De noies hagués trobat les que volgués però llavors quan parlàvem unes quantes vegades, sempre els hi trobava defectes, no en trobava cap de perfecta. Llavors em vaig preguntar... I si em fes religiós?... Vaig estar tres anys pensant-hi... I vaig anar madurant aquesta idea. Un dia em vaig anar a confessar a Manresa i vaig demanar consell. Això va ser definitiu, el frare caputxí que em confessava

em va preguntar: no t'agradaria ser caputxí? I ho vaig veure clar... era la crida de Déu... llavors vaig anar a parlar amb el provincial, el pare Lleó. Van demanar informes al capellà de Solsona i vaig venir... Com que tenia 36 anys van haver de demanar dispensa. Vaig entrar l'any 1959 com a novici a Arenys.

Què és el que més li agrada de la vida franciscana?

La vida franciscana és tot... M'agrada tot. És una forma de vida intentant imitar el

nostre pare Sant Francesc. Tot el que sigui franciscà m'agrada i com Sant Francesc abasta tantes coses! No podria triar res..., tot el que té vida és franciscà..., la sargantana, les flors... tot és bonic. Estimar-ho tot i donar gràcies per tot. I si alguna cosa no ho és, se li ha de donar la volta i millorar-ho... Vull dir que si per exemple em caic , dic: Gràcies Senyor perquè no m'he fet mal.../ Aquest és el franciscanisme que jo visc.

Quines tasques ha fet durant aquests anys?

Jo de professió he estat "obrero agrícola", és a dir, feia de pagès però no era propietari. Després d'estar 3 anys a Arenys vaig anar a Igualada i vaig estar un temps fent diferents tasques al seminari. Llavors vaig venir uns anys a Sarrià, després a Arenys, a Mallorca i ara fa ja uns quants anys que torno a estar en aquest convent...

I sempre ha fet tasques de pagès?

Si i no... vull dir que a Igualada vaig fer varies tasques al seminari. Els nois entre 9 i 15 anys estaven interns i joaju-

dava al menjador, amb la roba, cuidant als que es posaven malalts. Després em van ensenyar a cuinar i vaig fer de cuiner a Mallorca i a Arenys.

Aquest jardí-hort està molt bonic, què és el que més li agrada d'aquesta feina?

M'agrada tot, als sis anys vaig agafar l'aixada i encara no l'he deixada anar!

Té alguna devoció especial per algun sant?

No. Jo a tots els sants els tinc estima i respecte però no tinc cap devoció especial... No tinc estampes ni aquestes devocions... Bé, només tinc les estampes de Sant Francesc, la Mare de Déu i Fra Leopoldo. Jo reso cada dia, m'encomano a Déu i dels sants no me'n recordo.. Quan reso el Pare Nostre hi entren tots!

La seva pregària, en què consisteix?

La meva oració és la meva vida. Jo ara mateix estic fent oració. Jo estic consagrat a Déu. Veig una flor, un ocell ...i dono gràcies a Déu. Si hi ha una contrarietat també l'accepto. Jo no m'enfado mai amb els frares . Alguns sí que s'enfaden.

Cada dia tenim l'oració comunitària, al matí les Laudes i Eucaristia, abans de dinar resem tres Salms i fem silenci, la Sexta. L'acció de gràcies després de dinar...Abans de sopar les Vespres i abans d'anar a dormir fem Completes.

Què li aconsellaria a un frare que comença?

Sobretot **que sigui sincer.** La vida religiosa és consagrar-se a Déu, si ho vol que demani a Nostre Senyor que li ajudi a superar les contrarietats. Que pensi en Déu tot el dia, vivint però com si diguéssim **"surant" en Déu...** el que no pot ser és de cop recordar-te de Déu, no,no... **Déu està dintre teu i tu estàs submergit en Ell.**

M'han dit que cada dia es pren la cerveseta?

Sí, sí... una quan acabo la jornada de

treball del matí i una altra quan acabo la del vespre.

I això no pensa que va en contra de l'austeritat franciscana?

Jo diria que no... jo no ho considero.

I què és el més important de la vida?

La vida mateixa que tens és el més important, **res no es pot desaprofitar, tot és important.** El que cal és assumir la vida.

Ara farà 90 anys ... com espera la mort?

Com la son de cada dia..., jo la mort la veig així... Vas a dormir, t'adorms, tanques els ulls i de cop et despertes en un altre lloc i dius...Però que diferent que és això!!!

Un dia vaig somiar que era al cel, no vaig somiar que m'havia mort sinó que estava al cel i el que vaig notar és que no hi havia mosques... Ai que bé! Saps, les mosques sempre estan molestant, et poses a treballar i ja les tens al voltant fent la guitza! En el meu somni del cel jo estava caminant per allí i era **un espai lliure de mosques!** Quina sort!

I si es trobés a Sant Francesc què li diria?

No m'ho imagino..., però suposo que li faria una abraçada i li diria "Hombre"! Què tal? Per a mi és un germà.

I si es trobés a Jesús?

Mira, també ho vaig somiar una vegada... **em vaig quedar tan impressionat, que em vaig despertar...** Encara me'n recordo del lloc on era..., un lloc on passava sovint quan era petit i va ser allà on el vaig veure. Fa molts anys però no me n'he oblidat... El vaig veure i em vaig quedar paralytitzat.

Bé, moltes gràcies Fra Fidel!

SENTITS I SENTIT DEL MIDRAIX EN LA LITERATURA JUEVA

TERCERA PART: EL TARGUM I EL NT

FRA ENRIC CORTÉS

El present article el trobareu més desenvolupat en les Actes del “International Medieval Meeting, Sacred Voices Jewish Texts”. Universitat de Lleida (03.07.11).

En la segona part d'aquest article explicàvem les característiques o metes de l'*agadà*. Per a fer-les més paleses optàvem sobretot per exemples targúmics. D'aquests en volem reprendre dos d'especialment significatius al meu entendre per les seves repercussions en el NT.

El primer el trobem en el *Targum* de Gn 49,1-2 on el patriarca Jacob convoca i reuneix els seus fills “per a beneir-los”

(segons Gn 49,28). Però el Tg li fa fer a Jacob un llarg discurs solemníssim («damunt d'un llit d'or») en què el tema de més gran importància és anunciar quins seran els últims temps i els temps messiànics, quins seran els càstigs dels dolents i els premis dels bons. Per si això no bastés, el traductor sinagoga pintava l'escena de Jacob moribund, millor dit, del Jacob que s'acomiada dels seus explicant quines són les seves pors teològiques i impartint una importantíssima *halakhà*: com i per què s'ha de recitar el *xemà* de Dt 6,4. El discurs és l'*agadà* que explica mot a mot quines foren les últimes paraules del patriarca.

Sens dubte tenint en compte el context bíblic de l'incest de Rubèn (recordat a Gn 49,3-4) que podria fer pensar al fidel en un possible patriarca caigut del poble escollit, el traductor sinagoga, anomenat meturgueman, explica que aquestes pors no tenen fonament: tots els patriarques, els fills de Jacob, són 12, no n'hi falta cap perquè tots han fet allò que més importa, l'autèntica confessió, la del *xemà Isra'el*, «escolta Israel». Cap d'ells doncs no és profà. Vet ací el discurs de Jacob:

«D'Abraham, pare del meu pare, en va sortir el profà (*pasulà*) Ismael i tots els fills de Queturà, i d'Isaac, el meu pare, en sortí el profà (*pasulà*) Esaú, el meu germà. Potser vosaltres doneu culte als ídols als que donava culte el pare d'Abraham. O potser vosaltres doneu culte als ídols als que donava culte Laban, germà de la meva mare. O al Déu de Jacob, vostre pare, vosaltres doneu culte'.

Respongueren les dotze tribus de Jacob, tots junts, amb cor íntegre i digueren: 'Escolta'ns, Israel, pare nostre, YHWH és el nostre Déu, YHWH és un. Sigui beneït el seu nom pels segles dels segles' (TN i amb poques variants també a TgPsJon).

El terme *pasul* —que en la tradició del TgGn 49,1-2 no s'ha de traduir per «impur» o «inepte per al sacrifici», malgrat alguns diccionaris, sinó per «profà» o «no-elegit»— tot i ser típic de la teologia jueva sinagoga i de molts dels *midraixim*,¹ apareix també en el NT quan

1. Ara i aquí els entenc com formant part d'alguna de les grans col·leccions de tannaïtes i amoraïtes (*Sifre debe Rab* o *Midraix Rabba*, *Megillot* etc). La tradició del *pasul* també es troba en diversos *midraixos* me-

—com sovint passa— reflexiona sobre la Torà amb les categories teològiques heretades del judaisme no sols perquè li serveixen sinó perquè cita sempre una Torà digerida per la tradició jueva. Crec que és el cas de Jn 13,10-11 on Judes és implícitament tractat de no-net, impur, *akáthartos*, «vosaltres sou nets, però no tots. Sabia qui el traïa, i per això va dir: «No tots sou nets.»²

Aquesta al·lusió indirecta no té res a veure amb el sexe, és clar. Ha de ser una traducció al grec de la teologia del *pasul* o «profà». A alguns o a molts de la comunitat joànica no els deuria convèncer del tot això que Judes traís «perquè era lladre».³ Altra explicació, la del *pasul* la tenien a mà en les lectures targúmiques. La teologia de Jacob rodejat dels dotze abans de morir es repeteix en part en Jesús que actua també en el seu discurs de comiat rodejat del dotze.

Queda clar, doncs, que l'*agadà* o el *midraix hagàdic* del TgGn 49,1-2 serveix com a serventa de l'*halakhà*, com dèiem a l'inici d'aquest apartat. L'*agadà* de com i quan va néixer la confessió/pregària del «*Xemà*» (Dt 6,4) ha servit per determinar també la resposta adequada o benedicció que s'ha de donar al «*Xemà*» («sigui beneït el seu nom pels segles dels segles», i sobretot per assegurar la unitat i enteresa d'Israel: són dotze patriarques units per una mateixa fe, que la proclamen amb una sola veu i amb un sol cor.

Però el targumista vol assegurar la lliçó. En aquests casos —quan el tema

dievals que l'han heretat de l'antigor i l'han volgut reviure o simplement conservar.

2. "Kai. u`mei/j kaqaroi, evste avll ouvci. pa,ntej 11 h;ldei ga.r to.n paradido,nta auvto,n\ dia. tou/to ei=pen o[ti Ouvci. pa,ntej kaqaroi, evste..."

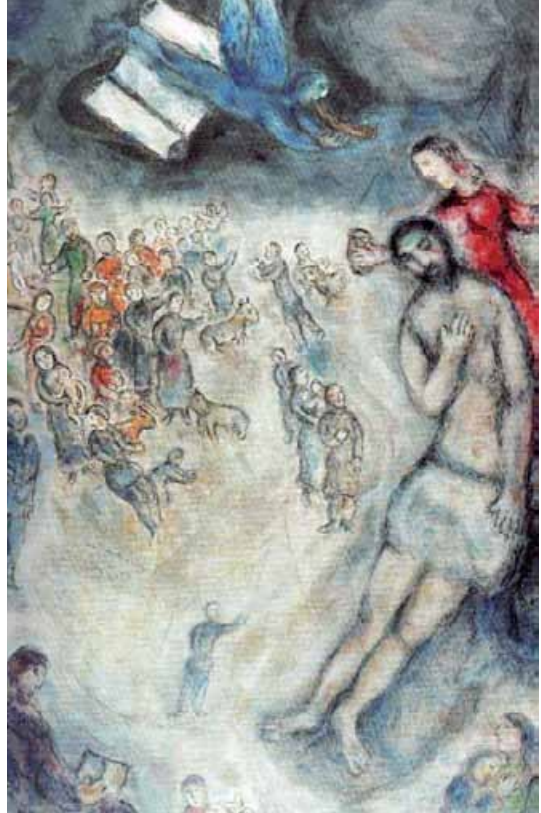
3. Jn 12,6.

és important— es repeteix la lliçó/*hagadà* en altres llocs. El discurs de comiat de Jacob es repeteix en un altre lloc ben adient: apareix també en el Tg de Dt 6,4, en tots els gs. Ells repeteixen el text litúrgic..., sense que puguem saber quin és el text bíblic (Gn 49,1-2 o Dt 6,4) que primer serví com a baula per enganxar-hi la llarga *agadà*. M'inclinaria per Gn 49 com a text originari car allí el meturgueman —a més d'explicar en el lloc adequat les últimes paraules de Jacob— hi solucionava a la vegada el problema presentat per la maledicció de Rubèn al v. 3. Però reconec que no són raons de molt de pes...

Crec que aquesta tradició del *pasul* està encara present en el sermó d'He 12,16-17 on el rebutjat com a *pasul* és Esaú, com ha demostrat J. Cervera:⁴

«Vetlleu perquè no hi hagi cap impur o sacríleg (*po,moj h' be,bhloj*) com Esaú, que per un plat es va vendre els drets de primogènit. I ja sabeu que després, quan volgué heretar la benedicció, en va quedar exclòs i no trobà cap lloc de conversió, tot i haver-lo suplicat amb llàgrimes».

Segurament que *po,moj h' be,bhloj* són una hendíadis: dos mots que volen explicar o traduir un sol mot o categoria teològica jueva, la del *pasul*. J. Cervera cita un altre exemple d'aquest tipus d'hendíadis a Mt 11,29 on els dos adjectius («benèvol i humil de cor») segurament volen traduir la categoria de pobre de YHWH. El tercer exemple que posa en nota, Jn 1,14 («gràcia i veritat»), em sembla més discutible, encara que l'autor segueix en això l'opinió de molts. «Gràcia i veritat» tradueixen els mots hebreus *hesed we-'emet*, que es-

tan íntimament lligats (a través del tema del projecte salvífic de Déu = *berit* o aliança-) però amb matisos diversos que seria massa llarg d'explicar aquí... Sigui quina sigui l'autèntica interpretació de Jn 1,14, l'opció de J. Cervera a favor de l'ús de la categoria *pasul*/profà a He 12 em sembla prou sòlida. És una demostració més de la importància del *midraix* per a la comprensió del NT.

M. Pérez Fernández en fa una altra demostració a propòsit dels temes messiànics presents en diversos versets del Tg de Gn 49,23⁵. Les obres de M. McNamara, R. Le Déaut i G. Vermes, per acabar citant els autors més importants, són especialment significatives en aquesta línia. El camp d'investigació en la literatura targúmica s'ha mostrat i va essent cada dia més important per a l'estudi del NT.

4. Cf. la tesi doctoral de J. Cervera, *Esaú, el rebutjat de la comunitat*. Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya 1999.

5. *Tradiciones mesiánicas en el Targum Palestinense*. Valencia-Jerusalén: Institución S. Jerónimo 1981,

LA IRRADIACIÓ EUROPEA DELS SERMONS DE SANT LLORENÇ DE BRÍNDISI

FRA VALENTÍ SERRA DE MANRESA

És molt plaent poder donar notícia als lectors de *Catalunya Franciscana* d'un important esdeveniment cultural: la publicació l'any 2007 dels resultats produïts pel tractament informàtic aplicat científicament a l'*opera omnia* del famós predicador i teòleg caputxí, sant Llorenç de Bríndisi (+ 1619), doctor de l'Església des de l'any 1959 per voluntat del papa Roncalli, el beat Joan XXIII.

En aquesta breu nota històrica ens volem fixar en els principals continguts del segon volum del *Thesaurus* laurentí, que aplega i sistematitza el vocabulari complet, és a dir, totes les paraules pronunciades en els nombrosos sermons que predicà al llarg de la seva intensa activitat pastoral, el *Doctor apostolicus*, sant Llorenç de Bríndisi.

Juli-César Russo, nascut el 1559 a la població italiana de Bríndisi, l'any 1575 ingressà a l'Orde dels franciscans caputxins al convent de Verona, on rebé el nom de fra Llorenç de Brindis o Bríndisi. L'any 1602, fou elegit ministre general de l'Orde de framenors caputxins. Ben aviat destacà com a teòleg, com a bibliista i com a eminent predicador. També durant els anys 1614 i 1619 li foren confiades algunes missions diplomàtiques, molt delicades, al servei de l'Església, i alhora Llorenç de Brindis esmerçà molts esforços a la propagació de la reforma caputxina arreu dels territoris de l'Europa central i mediterrània. Cal recordar que l'any 1603 sant Llorenç visità els convents caputxins ubicats a la Tarracnense, on abolí els darrers reductes de

l'eremitisme en la vida caputxina a casa nostra. Fra Llorenç de Bríndisi morí a Lisboa (possiblement emmetzinat) l'any 1609 en plena activitat diplomàtica i predicadora. El seu cos es venera a l'església conventual de les monges clarisses de Villafranca del Bierzo.

El primer volum del *Thesaurus* laurentí fou dedicat als continguts de l'*Opera theologica et exegetica*, i s'estampà l'any 2005. Poc després, en el 2007, fou publicat el *Thesarus*, és a dir, la sistematització del vocabulari dels sermons pronunciats per sant Llorenç de Bríndisi, a través d'una impressionant tasca de tractament informàtic dels textos laurentins publicats críticament entre els anys 1926-1956 i 1964. Aquesta ingent tasca cultural ha estat coordinada pel P. Paulino Zilio, caputxí, ajudat per membres del Centre *Traditio Litterarium Occidentarium* i del CETEDOC, (principalment a través del professor Paul Tombeur, de la Universitat Catòlica de Louvain-la-Neuve) que han aplicat els recursos informàtics, de manera modèlica i profitosa, al text de les *Opera omnia* del *Doctor apostolicus*, i que ha editat la prestigiosa editorial Brepols ubicada a Turnhout.

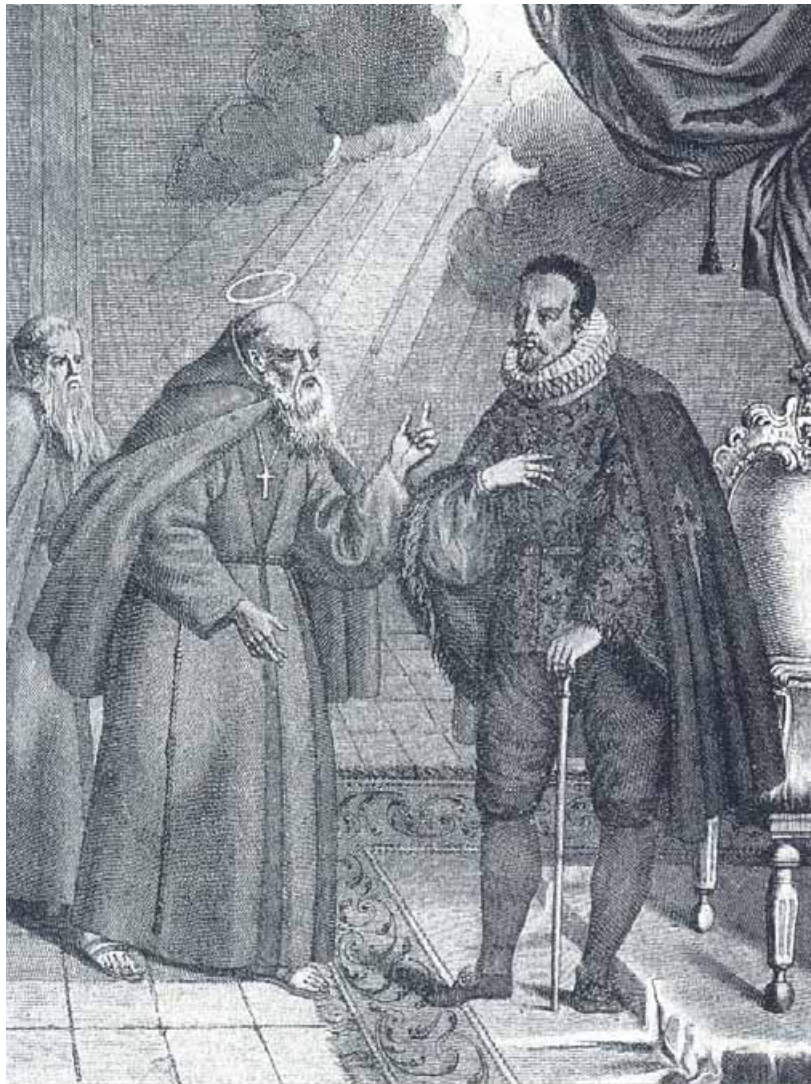
Es tracta, aquesta, de la mateixa metodologia informàtica seguida pel CETEDOC per als textos de les obres de l'*Aquinate*, sant Tomàs d'Aquino, aplicada ara a les obres laurentines. Aquests investigadors de Lovaina aporten ordenades alfabèticament totes les *formae* lingüístiques que apareixen en

els escrits homilètics de sant Llorenç de Bríndisi, principalment els mots llatins (també els termes grecs i hebreus) abastant tota la producció homilètica del famós predicador caputxí que va estructurar, com solia fer-se, seguint l'any litúrgic: Advent, Nadal, diumenges *post Epiphaniam* i Septuagessima, Quaresma, Pasqua i diumenges després de la Pentecosta, o *tempus per annum*, a més del santoral i les festes pròpies de la Mare de Déu. Aquesta darrera part de l'obra laurentina és coneguda amb el nom de *Mariale*.

Els sermons de sant Llorenç de Bríndisi constitueixen, en el seu conjunt, un valuós instrument per a l'estudi de la predicació franciscana i, també, del tipus de llenguatge de l'homilètica de caire erudit predicada en els anys de la contrareforma catòlica. Aquests textos són, alhora, una significativa aportació al coneixement de la llengua culta, escrita i parlada pels grans oradors de l'Església europea dels segles XVI i XVII, car ens ajuden a situar-nos en l'ambient de les controvèrsies teològiques i doctrinals del temps de la contrareforma, a través d'un balanç i d'una anàlisi, quantitativa i qualitativa, dels termes emprats més freqüentment (i també dels menys utilitzats), així com també dels neologismes i de les noves incorporacions terminològiques i, és clar, les temàtiques desenvolupades en les homilies

d'aquests destacats predicadors contra-reformistes.

Acompanyem aquesta nota històrica amb un gravat que representa la visita de fra Llorenç de Bríndisi al marquès de Villafranca del Bierzo, i forma part de la col·lecció iconogràfica del caputxí Andreu de Palma (1889- 1963), gran estudiós del pas de sant Llorenç de Bríndisi per Catalunya i autor de la monografia *Palá de Torroella y el recuerdo de san Lorenzo de Brindis*, publicada a Barcelona l'any 1948.

R. LORENZO DE BRINDIS CAPUCHINO.

PREGÀRIA CAPUTXINA PER A BEN MORIR DEL SEGLE XVIII

ROSA PLANAS

Durant els segles anteriors al segle XVIII, data d'aquesta pregària que presentem, quan hom entrava en una església caminava sobre tombes. Els morts s'enterraven a l'interior dels temples per una llarga tradició que feia d'aquests indrets els llocs més pròxims a la salvació que esperaven. *Ad santos* era l'indret que els catòlics desitjaven per a les seves despulles i d'aquesta manerateranis el major nombre de misses possibles. Normalment les làpides estaven numerades i tenien inscrit el nom de la família i/o alguns dels seus membres més destacats. En els mateixos temples, també es trobaven les tombes de les confraries i dels gremis, que cercaven sovint una capella per als seus associats. Encara avui se'n conserven algunes, com la de Sant Eloi, patró dels argenters, a l'església parroquial de Santa Eulàlia de Palma.

Fra Lluís Arrom, actual guardià del convent caputxí de Palma de Mallorca, em va fer a mans un full vell de paper on es conserva una oració escrita per un frare caputxí que pròxim a la mort, la va escriure el 4 de juny de 1764. La pregària, de la qual només s'ha conservat aquest full solt, va ser lliurada a fra Lluís per un conegut seu ja fa molts anys, sense que li'n donés cap més explicació. L'oració conté tots els tòpics de la mort del creient que, fent acte de contrició, es posa en mans de Jesús i apel·la a la seva misericòrdia. Sembla que fou composta durant la malaltia del religiós, que diu tenir una creu a les mans.

El caputxí que va escriure aquesta oració per a ben morir, possiblement

degué ser enterrat en l'església extramurs que existia abans del trasllat definitiu de la comunitat caputxina a l'església construïda a l'interior de la ciutat i beneïda pel bisbe Rubio l'any 1791.

L'oració, incompleta, exposa la preparació per a la mort d'un caputxí que es troba en les darreres hores de la seva vida. La temença davant d'un judici pròxim el fa esclatar d'angoixa, i l'oració presenta alguns dels tòpics de l'època que, per altra banda, venien d'antic: terror a l'Infern, penediment pels pecats, invocació a la Passió de Jesucrist, professió de fe catòlica, el cos com a pols que torna a la terra.

El punt de partida respon a la concepció que hom tenia d'un judici que s'ha de celebrar just acabada la vida. A partir del segle XV, esdevingué la separació entre resurrecció i judici, fet que va tenir conseqüències. L'espera d'un judici universal feia que la mort fos interpretada d'altra manera, com una espera, una dormició en la qual no s'havia decidit encara

la definitiva resurrecció. És a dir, el destí de l'ànima no s'havia resolt, això feia possible les aparicions, les reclamacions dels morts, l'ajuda dels vius, etc. La ferma creença en el purgatori,¹ lloc d'espera per a les ànimes dels pecadors, esdevé sens dubte el recurs més reeixit enfront d'una mort sense esperança.

Si ens fixem en la iconografia mortuòria, podem imaginar-nos l'escena que presenta aquesta pregària: una cambra austera on allitat espera la darrera hora un frare caputxí, a les mans porta una creu, símbol de la seva fe, on diposita les seves oracions i esperances. La iconografia presenta una cambra plena de gent, que resa amb el moribund, i dos plànols de la realitat. D'una banda, el plànol real amb l'acompanyament dels amics i familiars, en aquest cas, dels germans d'hàbit; i un plànol sobrenatural, on s'escenifica la lluita per aconseguir l'ànima entre l'àngel guardià amb els estols angèlics i els sants i, oposats a ells, l'àngel maligne amb els diables, que també lluiten per portar-se *in extremis* l'ànima que sembla perduda.

És ben coneguda la relació entre els caputxins i la mort, expressada de forma artística en diversos indrets d'Europa. El testimoni de Philippe Ariès² informa de la impressió que causaven aquestes representacions de mòmies, que conservaven els caputxins, en la mentalitat dels creients:

... en Roma, en el panteón de una iglesia de capuchinos, cerca del palacio de los Barberini, que eran enterrados allí. Se encuentran momias de pie, semejantes a los que alfombraban el carnario de los franciscanos de Toulouse. Se dice que

1. Jacques Le Goff. *El nacimiento del Purgatorio*. Madrid: Taurus, 1989.

2. Philippe Ariès. *El hombre ante la muerte*. Madrid: Taurus, 1999.

son religiosos muertos en olor de santidad, aunque podrían ser también laicos, terciarios de san Francisco, que tenían el privilegio de ser enterrados con hábito y cordón. Existe en Palermo y dependiente también de una iglesia de capuchinos otro célebre cementerio de momias. En este caso se trata de laicos en traje de paisano a quienes los familiares iban a visitar. En los capuchinos de Roma, al lado de las momias, o también en Roma, en el cementerio de la cofradía della Orazione o della Morte, rehecho por desgracia tras la construcción de los muelles del Tíber, se ve cubriendo muros y techos un osario transformado en decorado de rocallas, donde los huesos sustituyen a las piedras o conchas. Algunos esqueletos notables han sido reconstruidos como los de tres niños de Barberini. Para lo demás cada hueso se utiliza según su forma: huesos de pelvis dispuestos en rosetones. Los cráneos forman las columnas, las tibias o miembros sostienen la bóveda del panteón, unas vértebras dibujan guirnaldas o constituyen

los lustros. La obra se atribuye a un monje del s. XVIII. El carnario no es entonces solamente un depósito: es un decorado teatral donde el hueso humano se pliega a todas las convulsiones del arte barroco o rococó: el esqueleto es

PIENSA que has de morir,
Piensa que ay Gloria, é infierno,
Bien, y mal, y todo eterno,
Y que á juicio has de venir;
Ponte luego á discurrir
Tu vida, y modo de obrar,
Y que ahora sin pensar,
Si te diese un accidente,
Que murieses de repente,
Donde irias á parar.

mostrado a la mirada como una máquina de teatro y él mismo se convierte en espectáculo.

El segle XVIII comporta un canvi radical vers la mort, que es converteix en símbol i exhibició que es manifestarà de manera més desimbolta en el segle XIX: cadafalcs, monuments funeraris als herois de la nació, delectació en el mòrbid que envolta el món fúnebre. El Romanticisme portarà a la màxima expressió l'intent de connexió entre la vida i la mort, més enllà del que la religió ha pensat i escrit sobre el tema.

Però tot això s'allunya de la mentalitat del nostre caputxí, que prega per alliberar-se de tot el que pot representar un obstacle per a la seva salvació personal. Reproduïm tot seguit aquesta oració tan incompleta com commovedora, que palesa l'emoció tremolosa d'una ànima que ha dedicat la vida a aquest instant suprem.

Jesus Maria

Modo de ajudar a ben morir que un Religios Caputxí, considerantse en aquell ultim trance, ha compost, tenint en las suas mans un Santo Christo. Als 4 juny 1764.

Jesus siau per a mi Jesus, Jesus, que vol dir salvador salvau la mia Anima, miraume Jesus meu ab ulls de pietat, y misericordia, y apertau de ella tota vostra indignació. Be tinch merescut per los meus pecats el profundo de lo Infern, y estar privat de la vostra gloria, y Beneventuransa eterna, pero esper que me han de valer los merits de la vostra Passio sacrosanta, y tambe matex un total arrepentiment de todas las mias culpas, y pecats, pues ya dic desde are, que [em] pesa de haver pecat, misericordia Jesus meu, donaume vostra gracia y bendicio peraque yo vos us puga eter-

nament alabar en la gloria. O misericordiosissim Jesus! Forteleza mia, esperansa mia, en qui crec, que sou uno en essencia, y trino en persones, y que la segona persona, que es el Fill se incarna per mon amor en las entrañes de Maria Santissima, quedant sempre Verge, crec que prengueru mort y passio per salvar la mia Anima, fins â desremar tota la vostre Sanch en esta Sta. Creu, crec que sou premiador de bons y castigador de mals; y finalmente crec tot lo que creu la Santa Mare Iglesia Catholica Romana. En vos esper Jesus meu, que hem perdonereu todas las mias culpas, y pecats, y que aunque be es veritat que son molts, pero aun major es vostra Divina misericordia, per lo que esper, que hem mirereu com â Pare de pietat, y clemencia. A vos Jesus meu vos am, y amaré pera sempre, donaume vostra poderosa ma pera donar aquest salt de la vida â la mort. Ya es tems Pare meu, que el pols se torn â la terra antigua, y la Anima, que en ell depositareu â son Deu y creador.

Abriume Jesus las portas de la vida. Quant vos morireu en la Creu, prometeureu el Cel â pecadors; pues sobre vostre peraule vos execut; miraume de la matexa manera que miraveu el bon lladre, que amperareu en el madero de la Redempcio, y com â un St. Pera, y â una Magdalena, y â tots los altres escandalosos pecadors, que reculli vostra Divina clemencia. Vos Jesus del meu cor, sou el que sempre, y yo lo que ells eran; ay de mi pecador, y atrevit me ha fet vostra bondat. Que [il·legible, paper romput] ereu Jeus meu, en tirar aquesta Anima en lo Infern. Honra vostra es perdonar â los pecadors arrepentits.

Mirau Jesus de la mia Anima, que la sanch de estas venas sorti pera que yo me alsas ab ella; de ella hem valec, peraque no pugau intentar el castic...

PASCHA NOSTRUM

ALLELVIA!

L'ENCONTRE

-Retorna la Carn, oh Mare!
La Vida ha vençut la mort.
— Oh Fill meu, novella aurora,
ets la gràcia del fort.
— Per la creu, alta senyera,
la terra dóna parfum.
— Oh Fill meu, la meva falda
engendrà la teva llum.

Mn. Pere Ribot, prev.

CHORAL N.º XIII

Choral N.º XIII, a veu mixte Joan B. Rebell, 1902

- Re-tor-na la carn, oh Ma-re! La Vi-da ha vençut la mort-Oh Fill meu, no ve-tla au-
 - Re-tor-na la carn, oh Ma-re! La Vi-da ha vençut la mort-Oh Fill meu, no ve-tla au-
 - Re-tor-na la carn, oh Ma-re! La Vi-da ha vençut la mort-Oh Fill meu, no ve-tla au-
 - Re-tor-na la carn, oh Ma-re! La Vi-da ha vençut la mort-Oh Fill meu, no ve-tla au-

vo-ra, et la gràcia - del fort. - Per la creu, al-ta se-nye-ra, la Ter-ra dóna pa-
 vo-ra, et la gràcia - del fort. - Per la creu, al-ta se-nye-ra, la Ter-ra dóna pa-
 vo-ra, et la gràcia - del fort. - Per la creu, al-ta se-nye-ra, la Ter-ra dóna pa-
 vo-ra, et la gràcia - del fort. - Per la creu, al-ta se-nye-ra, la Ter-ra dóna pa-

rum. - Oh Fill meu, la me-va fal-da engendrà la tè-va llum.
 rum. - Oh Fill meu, la me-va fal-da engendrà la tè-va llum.
 rum. - Oh Fill meu, la me-va fal-da engendrà la tè-va llum.
 rum. - Oh Fill meu, la me-va fal-da engendrà la tè-va llum.

ELS FRAMENORS CAPUTXINS I LA PREDICACIÓ

PEP VILA I MEDINYÀ

D'entrada em cal dir que el tema de la predicació i el món dels sermonejaris sempre m'ha atret i interessat perquè el seu contingut va molt més enllà dels simples "estudis històrics" sobre l'oratoría sagrada i la literatura religiosa com a gènere o subgènere. Els qui tenim una certa edat, els qui hem estat educats en una determinada tradició catòlica ens adonem que aquest feix de missatges han tingut un pes específic evident en la nostra formació, en la conducta individual i també en la col·lectiva. En el seu dia vaig llegir el llibre de Joan Fuster, *Heretgies, revoltes i sermons* (Barcelona, 1968). Ben sovint freqüento i torno als sermonejaris de Vicenç Ferrer, dignes de ser interpretats i rellegits per tantes seduccions ideològiques però també idiomàtiques per allò de les barreges de llengua entre el llatí i el català, pels aspectes retòrics, entre la gramàtica i la fe. El sermó és un gènere que ha gaudit d'una gran popularitat durant tota l'Edat Mitjana i fins a l'actualitat. En els fons dels nostres arxius i biblioteques hi ha moltes col·leccions de sermons, impresos i manuscrits, encara per avaluar que defensaven opcions, refutaven tesis errades, combatien desviacions, donaven pautes de conducta. En altres èpoques el teatre i la trona, en ambients gairebé d'analfabets, de tradició oral eren pràcticament els únics mitjans per a l'edificació col·lectiva dels assistents.

Fra Valentí Serra (Manresa, 1959), religiós caputxí i sacerdot, incansable historiador, publica *La predicació dels framenors caputxins...* en aquesta col·lecció de la Facultat de Teologia de Catalunya (Col·lectània Sant Pacià, 100). Dedicat a diversos aspectes de la història de dels framenors a Catalunya i Balears, història feta amb rigor, amb valuoses referències bibliogràfiques,

amb fonts inèdites, amb treball de camp inclòs, ressegueix la història de la predicació dels framenors caputxins des de l'arribada a Catalunya al Concili Vaticà II (1578-1965), una valuosa contribució a la història de les mentalitats, a l'etnologia i l'antropologia de la religió a Catalunya, Mallorca, Guaiana, i en zones d' Amèrica i d'Àsia. Després de passar revista a les fonts doctrinals que fonamenten la predicació a la Catalunya del Barroc, fra Valentí Serra explica detalladament la configuració de les missions parroquials i el foment de les devocions populars (el viacrucis i les quaranta hores, la devoció al Sagrat Cor, a la Divina Pastora i als sants, etc). La vida conventual i la predicació caputxina no es pot entendre sense el rerefons polític i social que la sustenta. Cal tenir en compte i valorar els esforços de Valentí Serra per situar en l'espai i en el temps els successius blocs cronològics: l'homilètica caputxina durant el Barroc, però també a la Catalunya setcentista, durant la Guerra Gran, en l'ocupació napoleònica, entre els exclaustrats, sense oblidar un capítol sisè, molt complet, dedicat a la predicació a la Catalunya contemporània fins a la celebració del Concili Vaticà II (1965).

Fra Valentí Serra posa en relleu com els sermons, aquesta literatura parlada, amb tot el rerefons doctrinal, ha influït cada moment en els processos culturals i polítics de la nostra comunitat. Aquesta pràctica s'ha vist recolzada per nombroses disposicions com les de la Tarraconesa, però també per altra documentació episcopal i sinodal, pels responsables dels ordres religiosos que imposaven les seves regles particulars de comunicació allí on tenien influència.

En general els sermons, que sempre pretenen fer de guia, donen fe de la vida i costums de l'època en què foren escrits i predicats. De molts d'aquests

se'n podria extreure un costumari extens, les creences, les il·lusions i les pors d'una època. Mentre que el català s'emprava normalment en els sermons morals, el castellà excel·lia en les grans solemnitats, i a poc a poc eixamplava la base sociològica perquè aquesta llengua forastera fos compresa i assimilada a casa nostra. A grans trets, però, aquesta labor homilètica, per ser ben entesa, necessitava de vocables plans, d'interpel·lacions retòriques entenedores, d'exemples morals immediats. De molts d'aquests sermons fra Valentí Serra en comenta l'aplicació moral, el lloc o any on foren publicats o predicats, l'autor, l'arxiu o biblioteca on es poden consultar.

Els framenors caputxins de la Província de la Mare de Déu de Montserrat sempre han tingut una projecció missionera reconeguda i fra Valentí Serra, pioner en aquest tipus de recerca, de la qual

en fa una aportació rellevant, no s'està també de subratllar, com hem dit, la geografia d'aquesta catequesi per l'Amèrica Central i alguns altres països. Aquesta mena de geografia pastoral es complementa amb un seguit de mapes i gràfics que donen a l'obra un valor afegit.

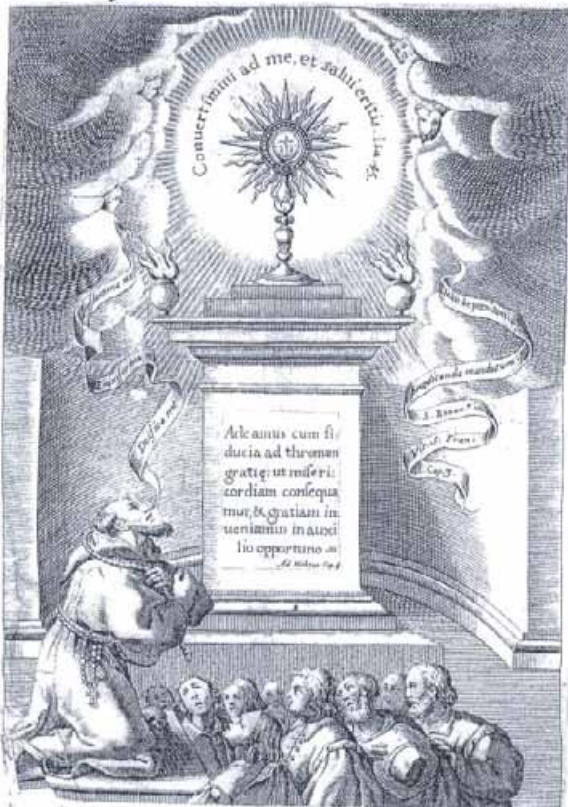
Ara que la paraula sembla tenir un valor incert, el llibre de Valentí Serra dibuixa com es vivia aquesta literatura de missions franciscano-caputxina, aquesta activitat missional amb els cants de missions que tan bé aprofità Verdaguer en el seu llibre *Veus del Bon Pastor* (1894). La predicació amb una duplicitat lingüística més o menys acceptada al llarg de la nostra accidentada història, ha atorgat a aquest institut religiós una gran projecció i una gran popularitat en aquest desig d'atreure auditori, de predicar als pobles, de com-

prometre's socialment amb les poblacions menys afavorides.

Animo a Fra Valentí que també fa una reconeguda tasca pastoral, a buscar un forat entre les seves múltiples dedicacions, per tal que un dia no gaire llunyà ens pogués oferir, com a complement d'aquest valuós llibre, una petita antologia anotada filològicament i doctrinalment amb textos d'aquestes prediques de les missions parroquials, com funcionava aquesta comunicació religiosa, en vers i en prosa, amb aquest estil peculiar, fet de girs, paràboles i expressions a la caputxina. Em cal dir que en aquesta obra ja hi trobem exemples concrets, fragments escollits d'aquesta pedagogia caputxina, però potser caldria una anàlisi del discurs focalitzat en una colla de textos, en la seva dimensió d'escriptura, llengua, en les seves modalitats discursives i icòniques. Una tria que, a més de fer història d'aquest llenguatge religiós, donés fe de l'evolució d'aquesta escola de la Paraula en aquest camp poc fressat de les devocions més populars, en les quals trobarem el destí sempre atzarós del nostre idioma. Els sermonaris, com molt bé ens ho recorda, no deixen de ser una altra font de coneixement per entendre millor, d'acord amb unes pautes retòriques, com els religiosos i el poble que s'alimentava d'aquesta escriptura profana i sagrada s'adreçaven a la divinitat.

La paraula ben dita i agençada des de la trona o des d'un altre espai adient, no deixava de ser una invitació angèlica adreçada a un món futur, lluny de les penalitats que els homes i dones, enmig de guerres i de pestilències, vivien incòmodament aquí a la terra. La prèdica recordava, i ens recorda, una i altra volta la memòria d'un incognoscible diví al qual entrem de puntetes mitjançant la gestualitat i la paraula sagrada.

Dellos Capuchinos del Monasterio Convento de Avila

**Clara d'Assís
i la mística femenina
dels segles XII-XIII**
XXI Jornades
d'Estudis Franciscans

**CLARA D'ASSÍS I LA MÍSTICA
FEMENINA DELS SEGLES XII-XIII**
Barcelona 2012

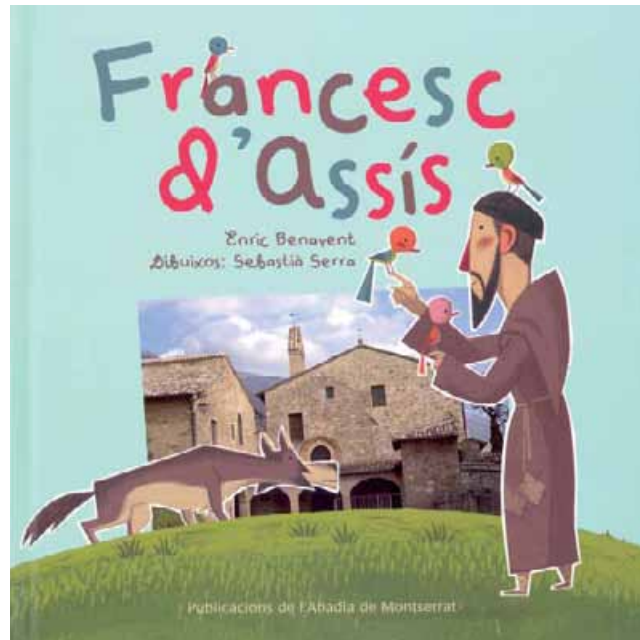
El present volum recull les ponències presentades en les Jornades d'Estudis Franciscans del 2011. La temàtica intenta emmarcar la figura de santa Clara en el moviment de renovació espiritual femení que albirà en els segles XII-XIII. Lúdia Roig presenta la figura de *Margarida Porete*, Teresa Forcades la de *Gertrudis d'Helfta*, Teresa Pujal *L'originalitat de santa Clara*, i Anna Castellano analitza la forma de contemplar en les clarisses del monestir de Pedralbes, a partir de les pintures de Ferrer Bassa.

Es poden adquirir a la Facultat de Teologia o al correu:
conselldeiaics@caputxins.cat

FRANCESC D'ASSÍS
Col·lecció Sabies qui? 1
Publicacions de l'Abadia de
Montserrat 2012

En aquest llibre per a infants a partir de 6 anys, es narra la vida de sant Francesc explicada pel llop de Gubbio, amb uns dibuixos molt simpàtics de Sebastià Serra i un text molt entenedor d'Enric Benavent.

Forma part de la nova col·lecció *Sabies qui?*, que vol donar a conèixer als més petits la vida i els fets de persones que han estat grans amics de Jesús. Ja s'han publicat: Roger de Taizé, Benet de Núrsia i Teresa de Calcuta.

«...Tu ets
tota la nostra
dolçor...»

(Sant Francesc)